
ISSN 0235-6368
Дім
сад
город
9
1990

Ой, чий то кінь?

Гніді й вороні, білі й булані, швидконогі й важковози, полохливі й тихі, гордовиті й ласкаві... Як тільки не оспівували люди коня, яких тільки поетичних імен йому не придумували, з ким тільки не порівнювали: з вітром вільним, місяцем срібним, другом-товаришем вірним називав козак-запорожець коня бойового, незамінним своїм помічником завжди вважав його селянин. Найкраще, найпахучіше сіно заготовляв він для нього, своїм обідом з ним ділився, розпочинаючи весняні роботи. Пам'ятаються ті тяжкі роки, коли війна забрала з села здорових коней, залишаючи тільки хворих та поранених. Старі люди відшукували для них цілюще зілля, відварювали його і змішували з березовим дьогтем, щоб рани змащувати. Вдови припасали два-три відра найкращих кормів для цих коней-калік на той день, коли старий плугатар заверне і в їхній двір, щоб потихеньку виорати город. А хлопчик підносив в цей весняний день до м'яких великих конячих губів переділену пополам свою вранішню пахучу скибочку хліба. Коня жаліли, пестили, любили.

Давно минули ті часи, навіть у селах сьогодні не кожний уміє запрягти коня. І це не дивно, адже немає його ні в селянина, ні в колгоспі. От і везуть трактором з поля кілька мішків картоплі чи трьох дітей до школи у сусіднє село. А шкода. Виявляється, кінь вигідніший від трактора. І не тільки тому, що дефіцитного сьогодні бензину йому не треба, корми він сам собі на випасі добуває. А ще й тому, що він землі помічник, він не плюндрує той рільний верхній шар грунту, який годує людство. А важкий трактор навпаки — рік у рік його трамбує й трамбує, у грунт же додає не поживної органіки, як кінь, а отруйних відходів. Саме цього чомусь не враховували адміністратори від поля, коли оголосили коня нерентабельним. А вже про єдність людини з живою істотою, цим прекрасним творінням природи і говорити не доводиться.

Зараз подекуди вже можна зустріти то в одній, то в іншій області кінно-спортивну школу. Але це тоді, коли голова колгоспу, як Г. І. Максим'юк на Буковині, любить коня і створить для нього, а головне для людей, що коло нього пораються, такі умови, таку матеріальну і моральну зацікавленість, які виключають будь-яку зневагу до галузі, а навпаки підносять її. Тільки мало поки що цього. Навіть у спеціалізованих племінних господарствах, на державних кінних заводах, які повинні вказувати шлях розвитку галузі, підтримувати пульс її життєдіяльності, немає відповідних умов господарювання, немає в них випасів, немає сучасної тренувальної техніки для майбутніх призерів світових іподромів, які б приносили країні валюту.

Ось чому ми так розчулюємося, коли в якійсь школі чи інтернаті діти доглядають покинуте лошатко, дивуємося й схвально похитуємо головою, коли якийсь старий селянин бере у свій двір коня-роботягу, що повільно тягне плуга чи воза для всієї вулиці. І прикро стає від того, що у самому центрі Києва водять спокійного коня, як колись цигани водили прирученого ведмедя, аби подивувати за карбованця машинізований столичний люд, залишити на спогад фотографію біля зникаючої з нашого життя такої гарної, такої любимої на нашій землі живої істоти.

...Сьогодні настає новий час для селянина, коли він має право господарювати так, як самому захочеться, розумно й грамотно, щоб земля віддячила добрим і чистим врожаєм. І кінь у такого господаря знову може стати надійним і вигідним помічником. Не забудьте вже сьогодні подбати про нього.

...Ой, чий то кінь?

Колективне — особисте

Ходіння по... мотоблок

Читала в шостому та дванадцятому номерах вашого журналу за минулий рік замітки про мотоблок, то аж заздрість брала. То писали вам хоч і горе, але «щасливці», які без клопоту придбали мотоблок. Якби вони побігали з моє, то не проклинали б своїх «залізних коней» за те, що вони ні на що не придатні, а милували б їх щодня, ще й ганчіркою протирали б.

Прочитали ми в журналі «Приусадебное хозяйство» рекламу про мотоблок та й вирішили з чоловіком придбати його і зайнятися домашнім господарством. Ще в січні чи лютому (вже й не згадаю) 1989 року звернулася до адміністрації магазину № 19 робкоопу П'ятихатської птахофабрики з проханням привезти мотоблок. Вони в свою чергу звернулися на Щорськівську базу (звідтіля отримують товари) і запевнили мене, що весною буду з мотоблоком. Ще хотіли ми придбати до нього такі насадки, як кормодробарку, насос, обприскувач і генератор, але нам сказали, що постачають мотоблоки з «класичним набором» — візок, косарка, плуг, колеса і культиватор з мотоблоком. Погодились і на це. Почали чекати майбутнього помічника. Нарешті в липні до мого двору під'їхала машина і продавець нашого магазину сказав: «Привіз тобі мотоблок. Скинемо тут, бо в нас усі підсобки повні». Я зраділа і погодилася, та, як виявилося, передчасно. Коли все вивантажили — моя радість згасла. «А де ж сам мотоблок і культиватор?» Продавець популярно роз'яснив, як його запевнили на базі, що причіп, колеса, косарку і плуг виготовляють на одному заводі, а мотоблок і культиватор — на другому і цей другий завод несвоєчасно присилає свою продукцію, тож як тільки він пришле мотоблок, його одразу ж привезуть мені. І я, легковірна, погодилась. Промайнули з тих пір місяці, а мотоблока як не було, так і немає. Я вже і з продавцями сварилась, і ходила до голови робкоопу, але все дарма. Та оце дізналась від продавців, що нещодавно на базі були два мотоблоки, один з них, бракований, відправили на завод, а другий продали жителю Щорська. І вирішила я запитати, може хоч ви мені скажете, коли ж настане моя черга забрати мотоблок, чи й цього року доведеться перечіплюватися через непотрібне залізяччя, яке займає півгаража і «з'їло» таку суму грошей?

О. О. ТОЧЕНА,
Дніпропетровська обл.,
П'ятихатський р-н,
с. Зоря, вул. Радянська, 16

ВІД РЕДАКЦІЇ. Переадресовуємо запитання Олени Олександрівни керівництву Дніпропетровської облспоживспілки і, як і О. О. Точена, з нетерпінням чекаємо відповіді на нього.

На користь дрібним господарствам

В одному селі на Вінниччині жив собі пенсіонер. Він тримав, як і усі, курей. Було їх у нього небагато — якийсь десяток разом з півнем, але вони дуже вирізнялись поміж звичайних: хоч і менші за розміром, та мали непропорційно великі груди і стегна. За це односельці прозвали їх страусами, однак розводити ніхто не брався, бо ці кури несли мало яєць, погано витримували холод. Згодом старого через недугу син забрав до міста, а кури перейшли до сусіда. Але той невдовзі остаточно розчарувався в новому надбанні і збирався його позбутися, та йому порадили звернутися до служби інформаційного забезпечення дрібних господарств (СІЗ). Незабаром до нього приїхав експерт — фахівець з птахівництва, який придбав усе це незвичайне стадо для великої птахоферми. Адже у промисловому птахівництві свіжий генетичний матеріал з перспективними спадковими ознаками має велику цінність. Так була врятована дивна порода.

Другий випадок. Один чоловік через СІЗ запропонував усім, хто має яблуневий садок, свої послуги. У призначений час він під'їжджає автомобілем до замовника і під час короткої зупинки свіжі чисті яблука переробляє на сік і жом. Усі ці продукти залишаються у замовника. Кажуть, що часом він навіть не брав платні за свої послуги. Справа в тому, що цей чоловік сконструював і виготовив пересувну установку для швидкого очищення яблук від шкірки та її сушіння. А подрібнена і висушена яблунева шкірка виявилась цінним харчовим продуктом — вітамінним замінником чаю, особливо на півночі. У цьому і був зиск для винахідника.

З Полтавщини повідомляють, як СІЗ певною мірою вирішує проблему тривалого зберігання картоплі та іншої городини. Усім абонентам СІЗу, які мають городи і погреби та закладають на зберігання лишки врожаю, служба гарантує збут продукції у визначений час. Інші абонентиспоживачі також не в програші, бо їм гарантоване придбання цієї продукції в зручні для них строки.

Наведені приклади, як ви, мабуть, уже здогадалися, уявні, їх не було насправді, бо такої служби поки що немає. Але вони відображають реальні ситуації, яких чимало вже зараз, а в майбутньому буде ще більше. Тому створення служби інформаційного забезпечення дрібних господарств є вкрай актуальною проблемою.

Які мають бути її функції? На основі звертань абонентів типу «продам», «куплю», «обміняю» і власних пошукових дій служба створює автоматизований реєстр (банк) даних, на базі яких нагромаджує і поширює на запити абонентів і з власної ініціативи різноманітну інформацію, як, наприклад:

про наявність товарної сільськогосподарської продукції, насінного, садивного, племінного матеріалу;

про різні матеріали, реманент, знаряддя, машини і прилади;

про раціональні системи ведення окремих господарств, утримання садиб, приміщень для тварин, підсобних приміщень, раціональне використання природних та придбаних ресурсів з урахуванням місцевих кліматичних, екологічних та інших умов;

про природозберігаючі технології, безвідходні системи та такі, що поліпшують навколишнє середовище;

про ефективні технології первинної переробки та зберігання сільськогосподарської продукції, можливі несезонні виробництва та способи вирівнювання інтенсивності сільськогосподарської праці впродовж року.

Крім того, СІЗ має давати економічну інформацію, поширювати фахові знання і поради, досвід, спостереження, ретроспективні огляди, узагальнення, аналіз і аналітичні прогнози, орієнтовані на потреби окремих дрібних господарств, цільові групові та приватні консультації; проводити фахову експертизу на замовлення абонентів (економічну, юридичну, наукову, технічну, екологічну та ін.).

Г. ДЕЦЬ,
кандидат технічних наук

ВІД РЕДАКЦІЇ. Думки, висловлені автором, цілком слушні. Мабуть, ні в кого немає сумнівів, що така служба була б корисна для дрібних господарств, орендаторів, особливо у зв'язку з переходом на ринкові відносини. Але як реалізувати цю ідею? Хто може стати ініціаторами створення СІЗу? Усіх, у кого є міркування з цього приводу, а ще краще — конкретні пропозиції, просимо написати нам.

Ярмарка ідей

* * *

Чув, що взимку можна вирощувати огірки у підвалі. Хто має такий досвід, поділіться ним на сторінках журналу. Які для цього придатні сорти?

І. Г. Кравченко,
251080. Чернігівська обл.,
м. Борзна, вул.
Шевченка, 44/2

Дім сад город 9 1990

Щомісячний
додаток до журналу
Державного
агропромислового комітету
Української РСР «Сільські обрії»

Видається з 1989 р.

Топінамбур, або земляна груша

Щедра грядка

Топінамбур, або земляна груша — бульбоплідна рослина родини складноцвітих (за новою класифікацією — айстроцвітих). Батьківщиною її є Північна Америка, провінція Топінамбур, звідси й відповідна назва. На час відкриття Америки її вже культивували індійці. Мандрівник Лескарбо в 1612 р. завіз цю рослину у Францію, а звідси вона поширилася по всій Європі. У 1774 р. земляна груша з'явилася в Росії, а в 1835 р. її вирощували в Богодухівському повіті Харківської губернії.

Широкий інтерес до земляної груші у нашій країні проявився в тридцяті роки. Зокрема, на Україні її вирощували як присадибну овочеву та декоративну рослину. Тут її називають бульбою, волоською ріпою. Вважають, що вона може рости на одному місці до 100 років.

Як сільськогосподарська культура топінамбур поширений у США, Канаді, Японії, Австралії, Англії, Німеччині, Нідерландах. Природні умови в нашій республіці, як і в інших природно-кліматичних зонах СРСР, придатні для вирощування топінамбура. Він добре переносить як посуху, так і перезволоження. Росте практично на всіх типах грунтів, витримує зимові температури до мінус 35°С. Не боїться забур'яненості, оскільки сам пригнічує бур'яни.

Земляна груша не вибаглива до умов вирощування. Зростає в різних районах СРСР, на грунтах з достатньою кількістю вологи і органічних добрив. В умовах України може зимувати в грунті. Навесні бульби стають ще солодшими й смачнішими. Стійка проти несправжньої й борошнистої роси та більшості захворювань соняшника.

Розмножується бульбами. Площу під садіння готують восени. Під зяблеву оранку вносять 40—50 т/га органічних та раз у два-три роки 3—4 ц/га фосфорно-калійних добрив. Навесні площу культивують або боронують. Висаджують ранньою весною або восени з міжряддями 60—70 см, в ряду — через 35—40 см, на глибину 7—10 см. На один гектар витрачають 8—10 ц бульб середнього розміру. Посадку проводять картоплесаджалками або в борозни, підготовлені підгортачем. Далі площу боронують упоперек борозен та кілька разів розпушують міжряддя до змикання рядів.

На легких грунтах урожай збирають картоплекомбайнами, на важких — для виорювання використовують плуг. Бульби, призначені для зимового використання, викопують восени й зберігають у буртах, кагатах, траншеях або в овочесховищах (у піску) при температурі від 0 до 2°С; для використання навесні чи влітку викопують після відтанення грунту і зберігають в овочесховищах (у піску).

Врожайність бульб — 250—340 ц/га, зеленої маси — 320—450 ц/га. Зелена маса у вигляді силосу є цінним кормом для сільськогосподарських тварин. Стебла та листки добре поїдають кролі, птиця, вівці, а бульби — свині.

На Україні поширені кормові сорти земляної груші — Біла врожайна, Одеська 3 та інші. Працівники Центрального республіканського ботанічного саду АН УРСР шляхом рентгенівського опромінювання й добору одержали рожевобульбоплідний округлий сорт овочевого призначення, який має назву Дієтичний. Врожайність бульб цього сорту — 250—340 ц/га, зеленої маси — 350—450 ц/га.

Бульби овочевого призначення вирощують на одному місці протягом одного-двох років. На третій рік на цій площі висівають вико-вівсяну суміш. Якщо залишені в грунті бульби відростають, їх скошують на корм або використовують для випасання худоби.

Вирощую 10 років

Десятий рік вирощую традиційні і рідкісні культури, зокрема топінамбур. Його з великим апетитом поїдають домашні тварини, птиця. Для кролів використовую бульби, стебла і листя. Курям даю бульби, потерті на тертці, після цього вони краще несуться.

Топінамбур вирощую у міжряддях садової суниці, ширина яких 80 см. Віддаль між рослинами збільшую до 1 м, щоб не затінювати ряди суниць. Це, в свою чергу, запобігає втраті вологи для суниць і створює своєрідний мікроклімат.

Бульби висаджую восени, коли всі городні справи завершено, адже навесні кожний день дорогий.

Використовую топінамбур і як кулісу для помідорів та огірків. Для садіння вибираю великі бульби, тому що з дрібних і урожай буде мізерний. Підгортаю рослини ретельно, бо в горбках виростає основна маса бульб, і це запобігає вивертанню рослин з корінням після затяжних дощів та вітру у кінцевій стадії росту.

В. В. КАЛАШНІКОВ

З 1 кг — три мішки

Я задоволений, що завів на городі топінамбур. Він дуже врожайний, та ще й невибагливий.

Висаджую бульби на початку травня за схемою 50×70 см, глибина загортання 8—12 см. На початку літа тричі підгортаю.

Збирати врожай починаю на початку жовтня. З одного куща можна зібрати до двох відер топінамбура. Бульби іноді важать до 400 г. Я не викопую одразу всі кущі, тому що топінамбур погано зберігається, частину з них залишаю зимувати в грунті, а навесні викопую. Бульби перезимовують відмінно. Посадивши 1 кг бульб, я зібрав майже три мішки.

В. П. СЛОБОДЯНЮК,
м. Хмельницький

Бульби залишають у землі

У 100 кг зеленої маси земляної груші 22—29 корм. од. і 2,4 кг перетравного протеїну. У деяких господарствах бульби топінамбура залишають у землі, а навесні, коли відтане грунт, на поле випускають свиней, і вони охоче вивирають бульби, при цьому добре набирають вагу. Крім того, підвищується якість сала. Після спасування свиням поле удобрюють і боронують. Із залишених у землі бульб топінамбур добре відростає, і на осінь знову готовий другий урожай.

М. О. ТИМУШ,
Вінницька обл.

Вирощую топінамбур, але не знаю рецептів приготування страв з його бульб. Зокрема, з якими продуктами харчування можна його змішувати, як зберігати, варити, запікати, якими жирами заправляти тощо.

Т. П. Яковлева,
252154, м. Київ, бульв. Давидова, 4, кв. 95

Від цукрового діабету та ожиріння

У народній медицині на Україні топінамбур застосовують як дієвий засіб у лікуванні цукрового діабету та ожиріння. У зв'язку з тим, що на прилавках магазинів майже не буває лікувально-дієтичних продуктів для цих категорій хворих, у Київському науково-дослідному інституті ендокринології та обміну речовин Міністерства охорони здоров'я УРСР провели дослідження ефективності використання салатів з топінамбура та кондитерських виробів на основі пюре чи сиропу з бульб. У переважної більшості хворих поліпшилося самопочуття, почали краще функціонувати харчотравні органи та кишечник, зменшилася потреба у застосуванні ліків для зниження вмісту цукру.

Дієтична та лікувальна цінність топінамбура зумовлюється насамперед високим вмістом (до 20%) полісахариду інуліну, який є замінником цукру для хворих на діабет. Жодна інша рослина не має стільки. Крім того, високий вміст калію, заліза, кремнію й цинку істотно поліпшує стан людей при захворюванні на залізодефіцитну анемію, алергію тощо. У бульбах топінамбура — 20—22% сухих речовин, 18—20% вуглеводів та більше 3% білка. У білковому комплексі є такі амінокислоти, як лізин, аргінін, триптофан, треонін. Крім того, бульби містять аскорбінову кислоту, вітаміни групи В та різні мінеральні речовини.

Високий вміст полісахаридів дає можливість використовувати топінамбур як сировину для одержання фруктози, левульози і спирту.

Лікувально-дієтичні продукти

У Київському технологічному інституті харчової промисловості розробляються технології використання топінамбура як нетрадиційної сировини у харчовій промисловості для одержання лікувально-дієтичних продуктів харчування (хлібобулочні вироби, цукерки, мармелади, кисло-солодкі пасти, молочнокислі продукти, сиропи, пюре, порошкоподібні продукти), а також для виробництва інуліну для потреб фармацевтичної промисловості, кормових дріжджів та етилового спирту як із зеленої маси, так і з бульб топінамбура.

Зараз з'являються нові дієтичні сорти з унікальними смаковими властивостями. Це, зокрема, сорт харківського селекціонера Л. Г. Герасікова під умовною назвою С-425-89.

Сирими, смаженими, в салатах

За даними Науково-дослідного інституту гігієни харчування, бульби топінамбура придатні до споживання в осінній, зимовий та ранньовесняний періоди. Вживають бульби смаженими та сирими, з висушених й розтертих готують каву.

З топінамбура можна приготувати смачні овочеві страви: дієтичний салат (бульби земляної груші, сметана, цибуля, зелень петрушки, сіль); весняний салат (бульби земляної груші, олія, цибуля, солоний огірок, сіль); **тушкована земляна груша** (бульби, олія, томатний соус, цибуля, борошно, сіль); **земляна груша, запечена з яйцем** (бульби, вершкове масло, сметана або молоко, яйця, сир, сіль).

З бульби топінамбура, крім салатів, готують такі ж страви, як і з картоплі.

* * *

Почистити бульби ножем від шкірки, як картоплю. Потерти на буряковій тертці, додати посічені варені яйця та цибулю, посолити, заправити сметаною або майонезом і добре перемішати.

На 300 г топінамбура — 2 яйця, цибулина, 2 ст. ложки сметани або майонезу, сіль до смаку.

Читачі радяться, пропонують, запитують

Прошу вас, не мовчіть!

Ще на початку 1986 року в журналах «Приусадебное хозяйство» і «Сельский механизатор» широко рекламувалася мотокоса МК-0,85 «Серна» або «Білка». Поруч із її детальним описом та технічними характеристиками реклама запрошувала селян купувати такі коси для домашнього вжитку.

Я, людина вже немолода, косити ручною косою з кожним роком все важче й важче, тож вирішив придбати собі «Білку». Та, як виявилося, зробити це мені не під силу. Бо зіткнувся я з глухою стіною мовчання, відчув на власній шкурі високомірне, чванливе презирство рідної бюрократії. Куди я не писав, до кого не звертався — жодної відповіді. Правда, житомирська облспоживспілка іноді зволить сухо повідомити: «на зазначені мотокоси фонди не виділені». Від інших організацій республіканського та союзного масштабів не отримав у відповідь ні слова. Та що на них ображатися. Хіба вони, з їхніх столичних висот здатні угледіти простого селянина?

Я звичайний селянин і живу серед таких же простих людей, як сам. І дуже мені кривдно, що мене і таких як я, що важкою працею на полі чи фермі вирощують пишний коровай для ненаситних пельок товаришів-бюрократів, ці ж самі бюрократи замість подяки презирливо не помічають.

Пишу оце до вас і навіть не сподіваюсь, що мій лист буде помічений. Викинуть його, мабуть, у корзину, щоб голову собі не морочити, та й по тому. Та все ж, про всякий випадок запитую, де випускають та хто продає цю мотокосу-невидимку? Де її можна придбати?

Прошу вас, не мовчіть!
Відгукніться!

Є. М. КУЦ,
Житомирська обл., Дзержинський р-н, с. Гордіївка

ВІД РЕДАКЦІЇ. Ми могли б переслати листа Євгена Миколайовича до Укоопспілки. Але, поміркувавши, вирішили надрукувати його у журналі, а Укоопспілку попросити дати відповідь Є. М. Куцу через журнал. Так буде вірніше.

Служба інформації «ДСГ» «ІНІЦІАТИВА»,

враховуючи важливість проблеми розширення посівних площ топінамбура, вважає за необхідне допомогти як окремим громадянам, так і господарствам у придбанні садивного матеріалу. Отже, чекаємо ваших листів-замовлень.

Школу веде Мліївський науково-дослідний інститут садівництва Лісостепу України ім. Л. П. Симиренка.

Грунтознавчий практикум

Зелене добриво

Використовувати зелене добриво особливо вигідно під час закладання саду, оскільки крім збагачення грунту гумусом цей спосіб допомагає поліпшувати його структуру і знищувати бур'яни. Його застосовують і для поліпшення піщаних грунтів.

Зелені добрива — це насамперед бобові рослини, які збагачують грунт азотом, а своїми глибоко проникаючими в землю коренями ще і дренують його. На квадратний метр висівають 25 г гороху, кінських бобів або люпину, 15—20 г вики, 2 г конюшини тощо. Можна використати й інші рослини, які дають за короткий час достатню кількістю зеленої маси, наприклад, гірчицю, фацелію, ріпак, гречку тощо. Ці культури забезпечують 2—3 кг зеленої маси в розрахунку на квадратний метр. Вигідніше висіяти не одну культуру, а суміш із кількох названих рослин. На кислих грунтах вирощують, як правило, люпин і гречку, а решту культур — на нейтральних і лужних грунтах. Зелену масу на добриво доцільно вирощувати в повторних посівах і після збирання ранніх овочів або картоплі на тих ділянках, які іншим чином використати вже неможливо. Сіють у липні чи серпні, щоб зелені рослини до настання холодів як слід підросли.

Для швидкого розвитку зеленої маси у грунті повинно бути достатньо вологи, а також калію і фосфору. Кислі грунти перед сівбою вапнують. На ділянках після зеленого добрива краще висадити капусту, картоплю, овочі.

На важких грунтах зелену масу заорюють в землю не дуже глибоко (на 10 см), щоб грунтові мікроорганізми мали достатньо повітря для перетворення зелені в гумус і поживні речовини. На легких грунтах це роблять і на більшу глибину (15—20 см). Дуже важливо, щоб зелена маса була соковита, не пересохла і не здерев'яніла. Рослини, які використовують як зелене добриво, вирощують і під деревами. В такому разі найдоцільніше висівати горох, вику, конюшину, білу гірчицю, гречку, фацелію, райграс, а на піщаних і кислих грунтах — люпин. Залишені рослини на зиму захищають грунт від значного промерзання, допомагають снігозатриманню, а навесні їх неглибоко закопують у землю. Не рекомендується вирощувати зелені добрива там, де за рік випадає менше 500 мм опадів, а також у молодих насадженнях фруктових дерев.

КОМПОСТИ

Компост слід мати в кожному саду. Це дає змогу до певної міри обходитися без гною. З якісним компостом грунт одержує не тільки гумус, але й поживні речовини, а також нічим не замінні грунтові мікроорганізми.

Для приготування компосту використовують різні відходи органічного походження, залишки рослин, бур'яни після прополювання городу. Все це складають шарами або перемішують з рільною землею у співвідношенні 5:1. У рільній землі багато мікроорганізмів, які сприяють розкладанню органічної маси і її перетворенню в гумус. Цей процес називається гуміфікацією.

Ідеальним доповненням до компосту є гній і особливо торф, який підтримує у масі необхідну вологість.

Основний матеріал для компосту одержують з власного саду і городу. Це — різні рештки овочевих культур, листя, скошена трава, нерозквітлі бур'яни тощо. Для компосту непридатні бур'яни з насінням та хворі рослини, наприклад, корені капусти з килою і плоди томатів, уражені картопляною гниллю і т. д. Краще не закладати у компост такі бур'яни, як пирій, берізка. Додавання помеленого вапна в компост сприяє нормальному протіканню процесів розкладу і обмежує можливості розвитку хвороботворних зародків. На кубометр компосту вносять приблизно 10 кг меленого вапна.

Після закладання компосту температура всередині маси швидко піднімається, але вона не повинна перевищувати 60°C. Якщо ж це станеться, компост слід полити водою. Ідеальна температура для дозрівання компосту — від 35 до 40°C, коли гумусу утворюється найбільше.

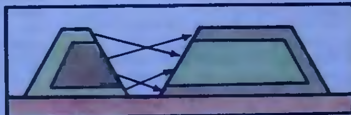

Схема перекидання компосту.

Для швидкого приготування компосту використовують різноманітні місткості, які відрізняються як матеріалом, так і способом наповнення, перелопачування, вивантаження та транспортування.

Оскільки процесам розкладу і діяльності мікроорганізмів сприяє вологе середовище, закладати компост краще в тіні, а в засушливі періоди поливати його водою або й гноївкою. Поверхню компосту корисно також мульчувати, використовуючи скошену траву чи іншу подібну масу. Як мінімум, раз на рік компост слід перелопачувати, завдяки чому він як слід перемішується і провітрюється. Щоб за компостом можна було стежити, ширина компостної купи не повинна бути більше двох метрів, а висота — метра. Довжина може бути будь-якою. Часто для компостування використовують спеціальні ємкості. Це полегшує роботу з компостною масою.

Залежно від використовуваного матеріалу компост може бути готовим через 2—3 роки, а може й через 3—4 місяці. Швидкозріючий закладають з таких компонентів, як гній, торф, зелена маса, інші подрібнені компоненти органічного походження. Довгозріючий компост закладається з одерев'янілих рослин, відходів тваринного походження. Дозріванню компосту сприяє його перелопачування (перекидання), а також зволоження. Швидкозріючий компост перелопачують тільки раз через 3—6 тижнів після закладання, а довгозріючий — двічі протягом першого року і раз — кожного наступного року.

Служба взаємодопомоги

Хочу залишити внукам гарний сад, а тому прошу повідомити, у якому плодорозсаднику України можна придбати саджанці яблуні сортів Старкримсон та Пармен зимовий золотий.

Л. П. ШАХОВ,
м. Полтава

Придбати саджанці сортів яблуні Старкримсон та Пармен зимовий золотий можна на плодовому розсаднику Кримської дослідної станції садівництва (Кримська обл., Сімферопольський р-н, п/в Маленьке).

Однак не радимо вам висаджувати ці сорти в Полтаві, оскільки в одну з суворих зим вони можуть вимерзнути.

І. РОМАН, канд. с.-г. наук
(УНДІ садівництва)

У кого є досвід щеплення троянди на шипшині (не окулірування!), напишіть, будь ласка.

М. П. Муц,
264540, Волинська обл.,
Камінь-Каширський р-н,
с. Раків Ліс, вул. Миру, 20

Ходімте в сад

Рузинська пальмета

Вона народилася в Рузині, поблизу Праги, в Чехословаччині. Створив її видатний чеський вчений Отто Бочек. Він присвятив саду все своє життя. А найбільше років віддав пошукам найпростішої, найдоступнішої, а головне — найекономічнішої конструкції дерева, методики, технології саду.

Пальмети відомі давно. Та всі вони, створювані на вегетативних підщепах, вимагають дорогої шпалери: її вартість — 1,5—2 тис. крб. на гектар. Рузинська пальмета легко обходиться без витрат на шпалеру.

Яблуні й груші, сформовані в рузинську пальмету, вже на 4—5-й рік від садіння добре плодоносять і під вагою плодів самоформуються, згинаючи гілки за технологією. Трохи важче піддаються створенню рузинської пальмети кісточкові.

Слаборослі дерева саджають за схемою 3×1,5 м, напівкарлики — 4×2,5 м. Саджати можна як однорічками, так і дворічками, як восени, так і весною. Але післяпосадкове обрізування і початкове формування роблять тільки навесні, до початку сокоруху.

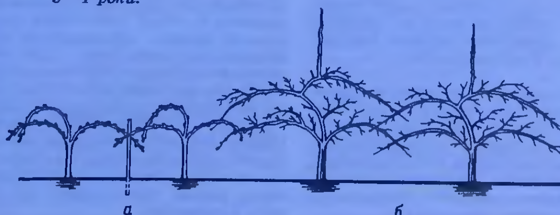
При закладанні саду дворічками на деревці залишають центральний провідник та дві найкраще розвинуті гілки, що спрямовані в площину ряду і знаходяться на висоті штамба: 40—50 см — у карликів та 50—60 см — напівсильнорослих. Гілки укорочують на 1/4—1/5 частини і, якщо вони досягають необхідного розміру, нагинають і прив'язують їх до вбитого між деревами кілка, утворюючи правильні двобічні плечі, щоб навантаження плодів було однаковим. До нижніх гілок прив'язують дугоподібно і провідники, спрямовуючи їх в один бік.

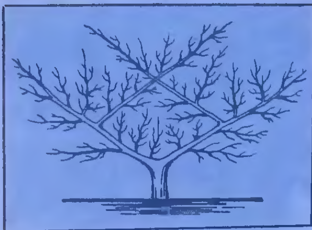
Один з найсильніших пагонів, що виросте на вершині дуги зігнутого центрального провідника, згинають в протилежний від останнього бік і підв'язують до зігнутого центрального провідника сусіднього дерева. Всі інші пагони на дугах укорочують наполовину, на дві третини і переводять на плодоношення.

Так формують три-чотири роки, доки дерева не заплодоносять. Тепер під вагою плодів провідники згинаються, і дерево самоформується.

Товщина плодової стіни не повинна перевищувати 1—1,5 м, бо при товщій ускладниться збір плодів, врожай буде переміщуватись на периферію, утовщуючи плодову стіну. Обрізування нескладне і зводиться, в основному, до проріджування та розміщення гілок так, щоб вони не заважали одна одній і найкраще освітлювалися.

Рузинська пальмета: а — при закладанні саду: б — через 3—4 роки.

Пальмета Дельбара

Розроблена у Франції відомим садівником-промисловцем Дельбаром. Головне призначення — вирощування яблуні і груші на карликових підщепах. В наших умовах являє інтерес для колективних, присадибних та інших індивідуальних садків. Вона проста і швидка у формуванні, оригінальна будовою скелета. Звичайно, скелет пальмети має вигляд листка пальми, від чого, власне, такі крони і одержали назву. Пальмета Дельбара має вигляд чотиригілкової решітки, а не листка пальми. До пальмет віднесено її лише за площинну крону та, мабуть, за дві основні гілки, що розходяться одна від одної під кутом 80—90° у різні боки.

На дворічних рослинах вибирають дві добре розвинені супротивно розміщені в площині ряду гілки. Провідник і непотрібні сильні розгалуження вирізають, слабенькі гілочки залишають на кілька років для посилення росту дерев, а пізніше, якщо не вдалося перевести на плодові, вирізають на кільце.

Скелетні гілки, з яких формується основа крони, розводять у сторони у площині ряду і встановлюють під кутом в 40—45° до вертикалі, підв'язуючи до вбитих в землю кілочків або до дротяної шпалери. Через рік-два, залежно від сили росту, на верхньому боці кожної скелетної гілки вибирають по одному найсильнішому пагону, розміщеному на відстані 60—80 см від місця розходження основних гілок, відхиляють всередину дерева під кутом 40—45° до вертикалі і зв'язують між собою, утворюючи своєрідну рамку-вікно. Як тільки гілки зростуться, пов'язку знімають, щоб не допустити відламування. Решту пагонів, як на скелетних гілках першого порядку, так і на гілках другого порядку, перетворюють в обростаючу деревину, загальною товщиною плодової стіни до 1—1,5 м.

Карликові дерева розміщують за схемою 3×1,5—2 м, напівкарлики саджають 4×2—2,5 м. Висота дерева теж визначається його силою росту: карлики — до 2—2,5 м, напівсильнорослі — до 3 м. Для карликових дерев обов'язкова шпалера.

Догляд за кроною зводиться до вирізання або переведення конкурентних та рівнозначних їм пагонів на плодові. Плодові пагони і гілочки створюються, в основному, шляхом регулярного пінцирування. Врожайність такого саду вже на 5—6-й рік досить висока. Плоди великі, ростуть низько — це дуже зручно для збирання врожаю.

Сумісність сортів з підщепами

Важливу роль у створенні високоінтенсивних скороплідних насаджень плодових культур відіграють сорт і підщепа. Потенціальні можливості сорту реалізуються при відповідності підщепи й екологічних умов вирощування.

Результати досліджень у наукових установах і практичний досвід у нашій країні та за рубежем свідчать про добру сумісність основних сортів плодових культур з більшістю районованих підщеп. Однак деякі підщепи погано суміщаються з окремими сортами. У таких дерев знижуються врожайність і якість плодів, надміру закладаються плодові бруньки, в місцях зростання з'являються наплив, передчасно опадає листя, порушуються водний режим, накопичення та розподіл мінеральних і органічних речовин між підщепою й прищепою тощо.

Під сумісністю підщепи й прищепи мають на увазі властивість їх утворювати й зберігати протягом тривалого періоду анатомічно правильне і механічно стійке зростання, яке забезпечує успішний обмін речовин, нормальний ріст і плодоношення щеплених компонентів.

Для характеристики сумісності застосовують багато термінів, але найбільш вдалим з них є біологічна (фізіологічна) сумісність підщепи та прищепи. Причинами поганої сумісності компонентів можуть бути біологічне споріднення, ботанічна близькість, відмінності в анатомічній будові, неоднакові біохімічний склад та перебіг біохімічних процесів, а також темп росту, різниця в ритмі камбіальної активності. Негативну роль відіграють порушення в транспортуванні води та інших речовин від одного компонента до іншого, вірусні, грибкові та інші захворювання.

Успіх щеплення залежить від ботанічної (систематичної) близькості рослин. Як правило, ця операція вдається в межах одного виду, гірше — у рослин, які належать до різних видів або родин. Але ця залежність відносна. Відмічено несумісність з прищепою окремих сортів, які належать до одного роду, і добру сумісність у сортів різних видів (вишня Любська на черешні, груша на айві). Отже, ботанічна класифікація не є показником, за допомогою якого можна прогнозувати сумісність компонентів.

Ряд авторів причину поганої сумісності вбачає в анатомічній відмінності у плодових рослин. Наприклад, сорти яблуні погано зростаються з сибіркою тому, що остання має дрібноклітинну деревину. В той же час анатомічно близькі форми яблуні (китайки на китайках) суміщаються погано, а більш віддалені форми (сильнорослі сорти яблуні на слаборослих підщепах) — добре. Таким чином, анатомічні дефекти зростання є наслідком порушення обміну речовин між щепленими компонентами, зумовленого біохімічним складом.

Основна причина несумісності рослин при щепленні, як відмічають дослідники,— неоднаковий біохімічний склад компонентів. Є дані, що в прищепі нерідко виробляються речовини, токсичні для підщепи, які порушують ситковидні трубки останньої, і зростання відбувається не по всій площі зрізу. Наприклад, у деяких сортів груші, щеплених на айві А, у випадку поганої сумісності накопичується синильна кислота, яка шкідливо впливає на життєдіяльність камбію, що призводить до різних порушень у флоемі та ксилемі.

Однією з причин несумісності прищепи й підщепи є пошкодження останньої вірусними та грибковими захворюваннями, наприклад фузаріозом.

Неоднаковий темп росту прищепи й підщепи, різниця в ритмах їхньої камбіальної активності не мають прямого зв'язку з сумісністю компонентів.

У плодових найчастіше зустрічаються три форми несумісності компонентів: ненормальне й неміцне зростання деревини прищепи та підщепи, вуглеводне голодування підщепи і точечна хвороба останньої. Кожна з цих причин може проявитися більше або менше, і залежно від цього результатом буде або нормальне зростання і взаємодія прищепи й підщепи або крайній ступінь несумісності, коли щеплені рослини в перші ж роки життя гинуть.

Несумісність за типом нестійкого зростання деревини прищепи і підщепи проявляється тоді, коли перша відламується від останньої в місці зростання. Злом буває гладким. В даному випадку до несумісності призвели аномалії в зростанні компонентів між собою (не розсмокталися прошарки мертвих тканин, недостатньо диференційовані з'єднувальні тканини). Ступінь зростання флоеми та ксилеми прищепи й підщепи у несумісних пар буває найрізноманітніший. Характерною особливістю прояву цієї форми несумісності є те, що рослини ростуть до 4—5, інколи до 10—15-річного віку, але при сильних вітрах і під вагою врожаю відламуються. Такі прояви несумісності не слід плутати з випадками поломів у саджанців і дерев, щеплених на підщепах з крихкою деревиною. Вони трапляються не в місцях зростання щеплених компонентів, а нижче по деревині підщепи.

Точкова хвороба підщепи помітна вже в розсаднику. Рослини дають слабкі прирости. У них дрібне, сухувате листя, інколи рано й дуже багато закладається квіткових бруньок. Для цієї хвороби характерне утворення некрозів у деревині й корі підщеп, але тканини останніх повністю здорові.

У підщепі з точковою хворобою багато крохмалю, тому вона нерідко буває потовщеною або такою самою, як і прищепа. Стійкість зростання часто добра, але при наявності дефектів у місцях зростання можуть бути легкі поломи. Саджанці з точковою хворобою ростуть слабо, і їх, як правило, вибраковують ще в розсаднику.

Якщо несумісність підщепи й прищепи значна, можна спостерігати калюсовидний шар між деревиною підщепи й прищепи, внаслідок якого зменшується стійкість з'єднання. У таких випадках елементи деревини прищепи й підщепи відкладають камбій майже паралельно місцю зростання, і вони погано взаємно проникають, що ослаблює стійкість зростання компонентів. В той же час рослини добре ростуть, і ознак пригнічення не відмічається.

Корені підщепи з точечною хворобою в кінці літа накопичують велику кількість крохмалю та жиру. В другій половині літа вони відмирають. У флоемі й деревині підщепи спостерігаються ділянки відмерлих клітин.

Несумісність типу голодування компонентів має таку особливість. У підщепі восени накопичується мало крохмалю, жиру, і вона голодає, тоді як у прищепі цих поживних речовин дуже багато. У саджанців з голодуванням підщепи раніше закінчується ріст пагонів, передчасно (у серпні) буріє і опадає листя. В цей час відмирають первинні корінці і дрібні розгалуження коренів. Масово закладаються квіткові бруньки. У місцях щеплення в саджанця не завжди спостерігаються дефекти зростання деревини й флоеми, однак у підщепі крохмаль не синтезується.

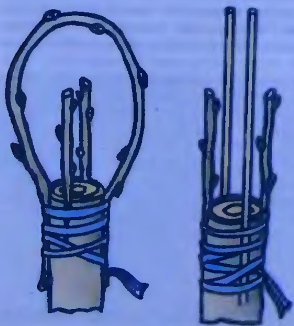
Щоб поставити діагноз поганої сумісності прищепи й підщепи в разі голодування останньої і при наявності точкової хвороби, беруть до уваги такі показники: слабкий ріст, передчасне пожовтіння й осипання листя, невеликий його розмір (при точковій хворобі), пригніченість і відмирання первинних коренів. У місцях зростання компонентів щеплення спостерігаються пошкодження кори і калюсовидний прошарок між деревиною обох компонентів. Відмічаються некрози в корі і деревині підщепи (при точковій хворобі). Крохмаль або відсутній зовсім, або кількість його у підщепі невелика, отже, вона голодає.

Уникнути несумісності підщепи й прищепи в саду практично неможливо. Як виняток можна рекомендувати щеплення містком для дерев груші, щеплених на айві, які мають ознаки несумісності компонентів.

Попереджати несумісність потрібно ще в розсаднику. Для цього, насамперед, слід подбати про правильний підбір пар для щеплення і вибраковувати рослини з ознаками несумісності. В разі несумісності багатьох сортів груші на айві між ними щеплюють сорт, який добре вдається на айві. Застосування проміжної вставки дає добрі результати також для яблуні та інших плодових культур.

І. К. ОМЕЛЬЧЕНКО, П. Є. БОНДАРЕНКО,
кандидати сільськогосподарських наук
(Український науково-дослідний інститут садівництва)

Щоб прищепу не пошкодили птахи, які можуть на неї сідати, до підщепи чи прищепленої гілки прикріплюють зігнутий півколом пагінець чи дві палочки таким чином, щоб вони були вище від прищепи.

Словничок садівника

Реконструкція саду — заміна схем насаджень, сортового складу, форми крон, підсаджування дерев, а також заміна цілих кварталів чи ділянок саду на інші породи, сорти, підщепно-сортові комбінації тощо.

Ремонтантні сорти — здатність сорту плодових рослин цвісти і плодоносити повторно протягом одного вегетаційного сезону. Серед них — малина, суниця, вишня і навіть яблука. Особливо цінні ремонтантні сорти суниці, які дають плоди протягом всього літа, та малини, що восени приносять другий щедрий врожай.

Ремонт плодових насаджень — проводять його при незначному випаданні дерев або сильних пошкодженнях їх. Найдоцільніше сад ремонтувати щорічно, в міру випадання дерев: зерняткові насадження — до 20—25-річного віку, а кісточкові — до 10—20-річного. Для ремонту саду використовують саджанці тих самих порід і сортів, які випали. Старі плодоносні зерняткові сади ремонтують деревами на карликових підщепах. При такому ремонті продуктивний період підсаджених дерев закінчиться одночасно з основними деревами. В громадських садах не можна підсаджувати зерняткові кісточковими чи навпаки, бо це значно погіршить боротьбу з шкідниками та хворобами, проведення інших заходів.

Словничок садівника

Ренклоди — група сортів сливи, що мають шаровидні плоди, переважно зеленого забарвлення, соковиті, десертного смаку, вживаються, головним чином, свіжими. Зимостійкість невисока, більшість ренклодів самобезплідні. Найпоширеніший на Україні сорт цієї групи Ренклод Альтана, менше — Ренклод зелений (Ренклод колгоспний).

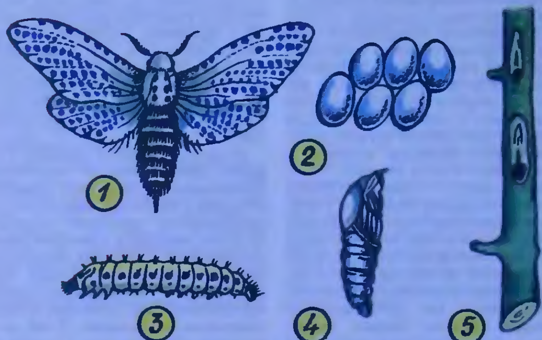
Сіянцеві підщепи (дички) — рослини, вирощені з насіння будь-яких сортів. Тепер для яблуні та інших культур вирощують сіянці культурних сортів, бо вони прискорюють плодоношення, дають дерева менших розмірів.

Скелетні гілки — ті, що несуть на собі гілки менших порядків і плодові утворення. Залежно від місць розташування, скелетні гілки поділяються на основні або I порядку (вони відходять безпосередньо від центрального стовбура); II порядку — що відходять від основних; III порядку — галуження гілок II порядку. Іноді гілки II, III та наступних порядків ще називають напівскелетними.

Сланкі дерева (форми) — низько- або безштамбові дерева, що мають приземне розташування всіх плодових гілок крони. Ці форми застосовують у районах з холодним кліматом і досить сніжною зимою. Завдяки приземному розташуванню крони вона легко і швидко вкривається снігом і таким чином не пошкоджується сильними морозами. Сланкі дерева (крони) створюють або формуваиням, або виведенням спеціальних форм.

Спури — сорти плодових дерев — одержані шляхом мутацій. (Англійське «spur» — кільчатка, шпора, невеличка гілочка). Характеризуються густішим від материнського сорту розміщенням листя, тобто коротшими міжвузлями, дуже високою збуджуваністю бруньок на пагонах, слабою здатністю утворювати довгі розгалуження і в той же час сильним формуванням дрібних плодових гілочок. Через це їхні крони менше загущуються, не потребують проріджування, в 1,5—2 рази меншої габаритності. Це дає змогу в такій же мірі загущувати насадження і вже на 5—7-му році одержувати товарні врожаї. Плоди добре освітлюються сонцем, що сприяє поліпшенню їх якості, товарного вигляду, смаку, аромату. Відомо понад 100 спурових зарубіжних сортів. Але більшість з них не витримує наших умов і дає більш-менш задовільні результати тільки на півдні. Останнім часом виробництву передано чимало вітчизняних спурів, які успішно вирощуються навіть під Москвою.

Червиця в'їдлива

Червиця в'їдлива: 1 — метелик; 2 — яйця; 3 — гусениця; 4 — лялечка; 5 — пошкоджена гілочка.

У серпні-вересні на яблунях починають в'янути й засихати листки і пагони. Якщо такий пагін розрізати вздовж, всередині можна побачити хід і в ньому невеличку гусеничку. Це молоді гусениці червиці в'їдливої. Інколи на штамбах молодих дерев можна побачити досить широкі (до 5—8 мм у діаметрі) отвори й ходи. Це також ходи її гусениць.

Пошкоджує молоді пагони, тонкі й товсті гілки та штамби яблуні, груші, абрикоса, грецького горіха і багатьох листяних лісових порід.

Метелик з білими крилами, густо вкритий темно-синіми плямами, розмах крил 50—70 мм. Гусениця жовтувато-біла з чорною головою і чорними крапками на тілі. Має довжину 50—60 мм. Зимують гусениці у перший і другий роки розвитку в середині гілок. Метелики літають з початку червня до середини серпня і відкладають яйця по одному і купками (від 5—20 до 100—200 шт. у кожній з них) на листки, пагони, скелетні гілки, в тріщини кори, у старі ходи гусениць і на грунт. Одна самка може відкласти від 1000 до 2700 яєць. Через 8—15 днів з них відроджуються гусениці, які відразу вгризаються в молоді пагони біля бруньок, проточуючи в середині них ходи вверх від місця вгризання. До зими гусениці двічі переходять у нові, товстіші гілки, де й зимують. Восени листки на кінцях пошкоджених гілок засихають, але не обпадають і стають добре помітними. Протягом весни й літа наступного року гусениці кілька разів переходять у товсті гілки й штамб, де й зимують другий раз. Перед заляльковуванням вони вигризають отвір для вильоту метеликів. На початку третьої декади травня починають заляльковуватись у ходах.

Заходи боротьби. При значному заселенні дерев червицею в'їдливою потрібно провести чотири обприскування емульсією бензофосфату або карбофосу, або фозалону з проміжками 12—14 днів у ті самі строки, що й проти яблуневої плодожерки. При невеликій кількості шкідника вирізують і спалюють заселені пагони в кінці серпня — першій половині вересня; навесні затруюють ходи гусениць 1,5%-ною емульсією 10%-ного карбофосу чи 1%-ною емульсією 10%-ного фозалону, вприскуючи їх за допомогою шприца або гумової груші. Знищують гусінь у ходах, проколюючи дротом.

Колекція «ДСГ»

Росавка

Сорт яблуні, виведений шляхом повторного схрещування в 1949 р. гібриду 7911 (Пепін лондонський × Ренет ландзберзький) з сортом Делішес, селекціонери — М. Н. Никоненко, В. Я. Чупринюк. Маточне дерево почало плодоносити в 1959 р. Добрий його розвиток, тривала лежкість та високі товарні й смакові якості плодів стали підставою для дальшого вивчення гібриду. У 1981 р. його прийняли в державне сортовипробування.

Дерево високоросле, у 15-річному віці досягає висоти 6 м, росте швидко, крона округла, середньої гущини, під час плодоношення стає плоскоокруглою, розлогою. Скелетні гілки відходять від стовбура під кутом 60—70°. Листя й плоди слабо уражуються паршею. Відносно посухо- і зимостійке. Холодної зими 1987 р., коли у Черкаській області температура повітря знижувалася до мінус 31—38°С, дерева Росавки, як і районованого сорту Сніговий кальвіль, підмерзли незначно (2 бали).

Цвіте Росавка рано. Плодоносить переважно на простих і складних кільчатках. Плоди зав'язуються поодиноко і міцно тримаються на дереві. В пору плодоношення вступає на п'ятий-шостий рік після садіння, дає сталі високі врожаї. У Мліївському науково-дослідному інституті садівництва Лісостепу України ім. Л. П. Симиренка в 1984—1989 рр. середня урожайність дерев, посаджених у 1976 р., становила 324,7 ц/га. За роки конкурсного сортовипробування за урожайністю Росавка втричі перевершила контрольний сорт — ренет Симиренка. В Українському НДІ садівництва за урожайністю Росавка також стоїть на першому місці серед зимових сортів.

Плоди великі, масою 140—190 г, іноді й 210—280 г, вирівняні, округло-тупоконічні, з п'ятьма опуклими ребрами у верхній половині. Чашечка закрита, плодоніжка довга, середньої товщини, крихка. Шкірочка світло-зелена з темно-червоним розмитим смугастим рум'янцем, що вкриває більшу частину поверхні плода. М'якуш зеленувато-жовто-білий, щільний, соковитий, ароматний, приємного кисло-солодкого смаку. В ньому міститься 11,58% цукрів та 0,33% кислот.

Збиральна стиглість настає у першій половині жовтня, споживча — через 1,5—2 місяці після збирання. В холодильнику яблука зберігаються практично без втрат від загнивання до червня-липня. Прекрасно витримують транспортування.

Сорт становить значний інтерес для садівників південних районів нашої країни. Проходить виробничу перевірку у Лісостепу України. Включений у групу перспективних для цієї зони.

В. Я. ЧУПРИНЮК,
кандидат сільськогосподарських наук

Словничок садівника

Сидр — вино із соку яблук спеціальних сидрових сортів. Досить смачний і здоровий напій, дуже популярний в багатьох країнах Західної Європи (Франція, Англія, Голландія та інші).

Списик — плодова гілочка довжиною 5—14 см, із значно товщою основою та плодовою брунькою або колючкою (у груші) на кінці.

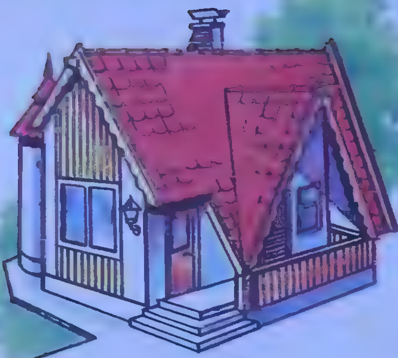
Стовбур — центральне стебло дерева від кореня до верхівки.

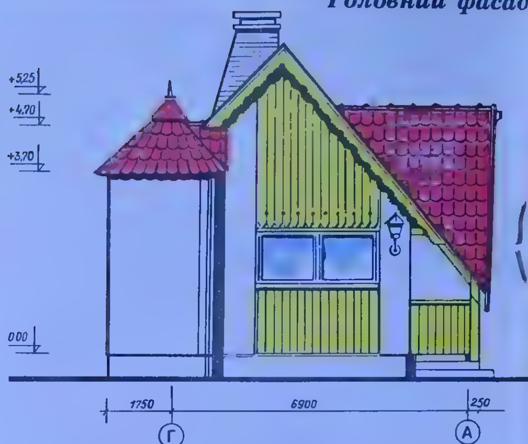
Стратифікація — один із способів підготовки насіння плодових та деяких інших культур до сівби. Під час стратифікації насіння проходить післязбиральне достигання, внаслідок чого воно набирає здатності проростати. У природних умовах біохімічні та морфологічні зміни, що зумовлюють проростання зародка, проходять прямо в плодах, під снігом чи й просто на землі протягом осінньо-зимово-весняного періоду. Тривалість стратифікації специфічна для кожної культури і залежить від багатьох факторів. Насіння кісточкових стратифікують протягом 100—120 днів, яблуні та груші — 90—100, волоського горіха — 60—70, а дрібне насіння шипшини іноді сходить тільки на другий-третій рік. Це визначає і строки проведення стратифікації: її починають з таким розрахунком, щоб час закінчення передпосівної підготовки збігався з висівом насіння в грунт.

У зв'язку з тим, що при стратифікації насіння змішують з піском, передпосівну підготовку ще називають піскуванням.

Тернослив (терносливa) — один з двох основних підвидів сливи домашньої, поширеної по всій Європі. Від терну відрізняється більшою силою росту, меншою кількістю або й відсутністю колючок, довшими плодоніжками, більшими і смачнішими плодами, меншим порослеутворенням. Плоди вагою 10—30 г синювато-чорні, з восковим нальотом. Кісточка погано відокремлюється від м'якуша. Тернослив рано вступає в плодоношення, дає високі щорічні врожаї, стійкий проти хвороб. Має багато різновидів, які представлені в садовій практиці чотирма групами сортів: тернослив, мірабелі, дамасцени та ренклоди.

Дім і садиба

Будиночок садовий мансардного типу з терасою та верандою

1. Тераса — 7,2 м²
2. Веранда — 7,9 м²
3. Жила кімната — 18,2 м²
4. Площадка сходів — 3,6 м²
5. Камін
6. Мансарда — 16,6 м²
7. Підвал — 12,5 м²

Фундаменти — стрічкові збірні з фундаментних блоків ФС-4 або бутобетонні.

Стіни — цегляні завтовшки 1,5 цеглини і збірні дерев'яні щити.

Перекриття — стельові пустотні панелі.

Перегородки та внутрішні стіни — цегляні, завтовшки ½ цеглини і збірні дерев'яні щити.

Покриття — похилі стропильні щити.

Крівля — червона черепиця на рейках (варіант — шифер).

Двері — щитової конструкції.

Вікна — із спареними рамами.

Опалення — пічне й камін.

Площа забудови — 50 м².

Загальна площа з верандою — 42,7 м².

Корисна (опалювана) площа — 34,8 м².

Обсяг забудови — 106,7 м³

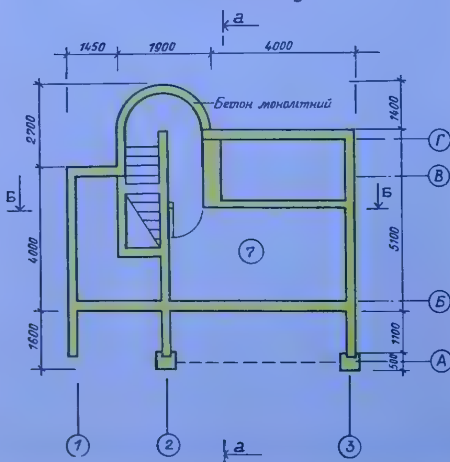
Цегла — 10—12 тис. штук.

Цемент — 950 кг (якщо фундаменти бутобетонні — 2 т).

Черепиця — 70—75 м².

Блоки фундаментні ФС-4 — 44 шт.

План підвалу

+7.00
+6.20
+4.00
+2.30
+1.10
0.00
-0.45

Боковий фасад

Панелі стельові пустотні —
П39-15 (3900×1490) — 2 шт.
ПКВ-53,15 (5260×1490) — 4 шт.
ПБУ-12 (3900×1190) — 4 шт.
Стропила та лаги — 1,5 м³.
Дошки для підлоги — 3 м³.
Орієнтовна кошторисна вартість (за цінами 1980 р.) — 4568 крб.

Горище може бути переобладнане під мансарду. При цьому використовується площа, де висота приміщення вище 1,6 м.

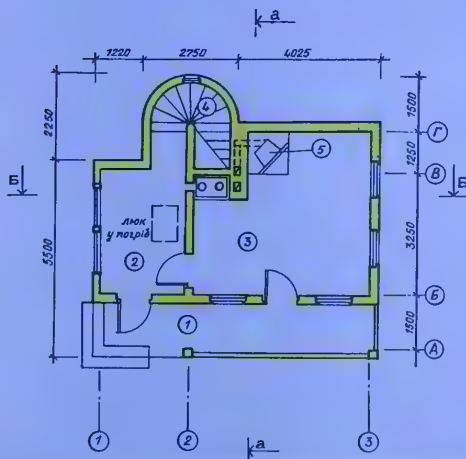
Простір над верандою не має перекрить — лише покрівлю.

Об'єм підвалу можна використати під кухню, комірчину, сауну тощо. Площа погреба — 8 м².

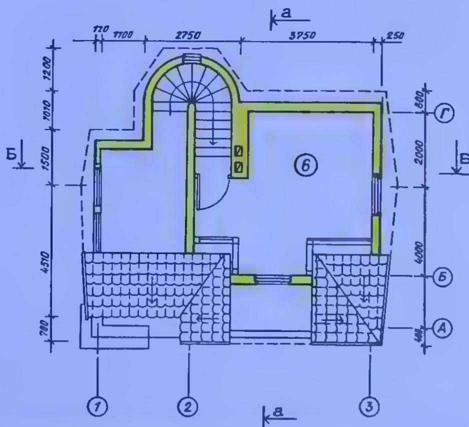
Будиночок розрахований на всі кліматичні зони України.

В. БОРИСЕНКО,
архітектор

План I поверху

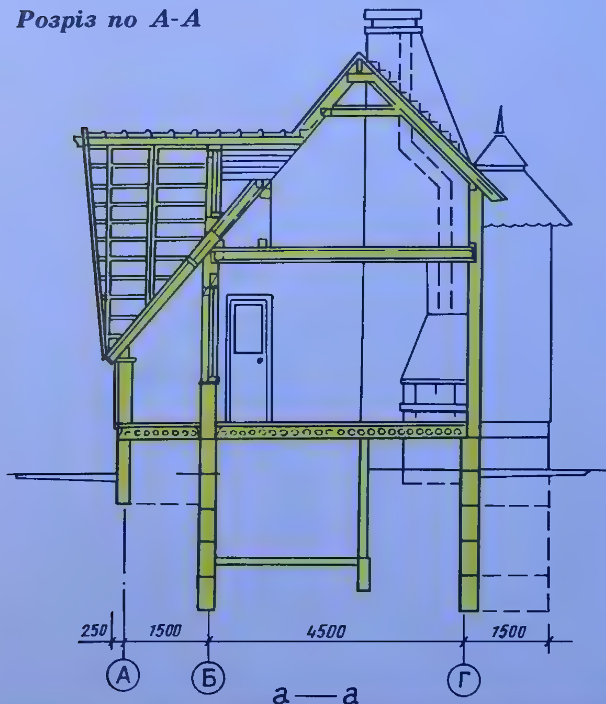
План горища (мансарди)

Дворовий фасад

Розріз по А-А

Служба взаємодопомоги

Перефарбувати через... 20 років

Минулого року в одному з номерів «ДСГ» читач журналу В. В. Беспалов з м. Лубни, що на Полтавщині, розповів, як виготовити якісну фарбу для даху. Порада слушна. Та мені хотілося б дати ще одну пораду з досвіду наших предків. Хто хоче щось пофарбувати, скажімо, дах, мусить знати, що міцність покриття і стійкість фарби до впливу навколишнього середовища залежить від оліфи. Чим краща оліфа, тим довше фарба триматиметься на поверхні. Оліфу для фарби можна приготувати в домашніх умовах. Найкраща сировина для виготовлення високоякісної оліфи — конопляна олія. Непогана й льняна.

Оліфу виготовляємо так. Виливаємо потрібну кількість олії у каструлю і ставимо на вогонь. Потрібно пам'ятати, що при закипанні олія дуже пінить і може збігти. Тому вогонь треба зменшити, а олію весь час помішувати. Коли олія закипить, вогонь дещо збільшують. Варять її понад 2 год. Оліфу вважають готовою, коли опущений у неї на 2—3 сек вишневий листок стає абсолютно сухим. Він легко ламається і розтирається (як лавровий). Якщо під рукою вишневого листка немає, готовність оліфи можна перевірити гусячою пір'їною. Коли її опустити в киплячу масу, то пір'їна обвуглиться, як на вогні. Зніміть готову оліфу з вогню й дайте вихолонути. Розведена на такій оліфі олійна фарба (до якої слід додати 10% цинкового білила) тримається дуже довго. Через кілька років дах (чи іншу пофарбовану площину) можна повторно пофарбувати такою ж фарбою, але дещо рідшою, ніж першого разу. Попередній шар фарби при цьому не знімаємо. Його достатньо старанно протерти ганчіркою. Після повторного фарбування фарба може триматися понад 10 років.

А якщо такою фарбою пофарбувати нову чисту жерсть, то після повторного фарбування до даху можна не заглядати 20 і більше років.

О. М. Брущинський,
Черкаська обл., м. Сміла,
пров. Федорова,
15, кв. 3

САЖ

Традиційні будівлі селянського двору

Народний досвід ведення господарства, глибокі та давні традиції тваринництва знайшли певною мірою відображення у відповідних типах будівель (тепер уже реліктових). Серед них заслуговує на увагу і в наш час така традиційна споруда як саж — будівля для відгодівлі свиней.

У XIX — на початку XX ст. ця споруда була поширена в селах Наддніпрянщини, Полтавщини і Слобожанщини, траплялася в селянських господарствах Поділля, Буковини та Бойківщини, де її називали «кучею».

Саж — це невеличка, приблизно 2×2 м в плані, зрубної конструкції кліть, припіднята над землею на 20—30 см, із солом'яним, а пізніше з черепичним дахом. В одній із стінок знаходилися низенькі дверцята. За рахунок випусків кількох нижніх колод зрубу відповідно двох протилежних стінок кліті створювався виступ для годівниці, де розміщувалось корито для корму. Накритий зверху лядою, виступ годівниці дозволяв подавати корм тваринам знадвору, не заходячи у саме приміщення. Для спорудження стін сажу використовували переважно протесані дубові колоди завтовшки 10—12 см, для влаштування підлоги — дошки — також дубові, близько 6 см товщиною. Інші конструктивні елементи будівлі могли виконуватись з будь-якої деревини. Розміщували споруду в глибині двору, на певній віддалі від житла. Інколи до будівлі з боку дверей приєднували обору, тобто огорожу для утримання свиней влітку.

Саж забезпечував оптимальні умови для утримання тварин, був зручним у використанні і цілком відповідав санітарно-гігієнічним вимогам (навіть сучасним). Тому, мабуть, не випадково ще й сьогодні в окремих селах Полтавщини та інших місцевостях можна серед будівель двору побачити і саж

Л. ПРИБЕГА

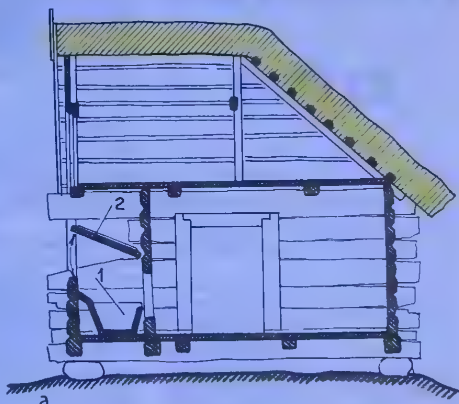
1. Саж з с. Новоахтирка, Луганської обл. Музей народної архітектури та побуту в Києві.

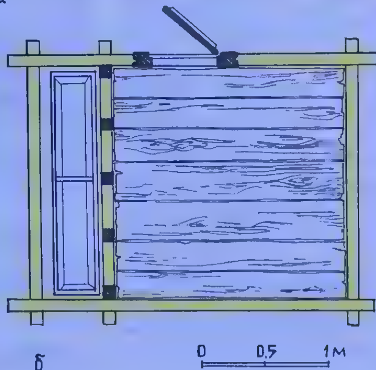

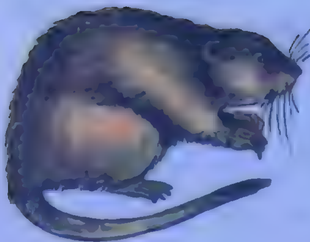
2. Саж з с. Велика Павлівка, Полтавської обл. Музей народної архітектури та побуту в Києві.

Саж з с. Хворостянівка, Луганської обл. Музей народної архітектури та побуту в Києві: а — розріз. 1 — корито для корму; 2 — ляда годівниці. б — план.

Домашня ферма

Ондатра дома

Розводжу ондатр 7 років, одержуючи від сім'ї в середньому за рік 15,2 голови приплоду. Найбільше — 32 голови (5 виводків) дала одна з молодих пар.

Різниця між середнім і максимальним приплодом велика, а це значний резерв зростання поголів'я. Як правило, сім'я дає 3—4 виводки, тобто 18—22 голови молодняка. Площа, яку займає сім'я (самець, самка, приплід), 5—6 квадратних метрів. Родильне відділення — яма глибиною 0,80 м і сторонами 1,1×2,4 м і такого ж розміру вольєр висотою 1,2—1,4 м. Товщина бетону дна ями і вольєра — 3 см, стін ями — 7—8 см. Стіни вольєра і дах — плоский або хвилястий шифер. В ямі на висоті 20 см від дна на цеглинах встановлено дерев'яний щит, весь простір під щитом засипаний тирсою. На щиті встановлено 4 щільних ящики розміром 30×40×25 см, з лазами 10×10 см, набитих тирсою, сіном, а зверху перекритих старим хвилястим шифером (ящики розташовані лабіринтом). Від верху шиферу до щита, який герметично накриває яму, 20 см. У результаті маємо три поверхи, два перших для розплоду, а третій вигульний. Між поверхами є переходи. Розмір лазу з ями до вольєра 15×15 см.

Половина площі вольєра заставлена аналогічно ямі (щит, ящики, шифер), а на решті встановлено корито для води на 50 л і кормовий столик (шматок товстого скла 30×40 см, зацементований в дно вольєра). Для входу до вольєра є двері 1×0,7 м (поріг висотою 20 см). У нижній частині дверей вставлено сітку 25×50 см. Дно вольєра має нахил від лазу до ями.

Для збирання забрудненої води зовні вкопано перфоровані 200 л бочки, обсипані товстим шаром щебеню, до яких підведено дренаж. Періодично раз на тиждень з бочок вибираю гущу, яка є високоякісним добривом під різні культури.

У першій половині березня розсаджую створені пари на місце. Тоді ж закладаю і корми, які добре зберігаються. Це морква, топінамбур, буряки, яблука, сира картопля, гіллячковий корм (1—2 відра на сім'ю). За умов, коли достаток кормів і площі, взимку не холодно, а влітку не жарко, немає протягів, є гарантія мати близько 20 голів приплоду від сім'ї.

Добовий раціон залежно від пори року складається з різних компонентів: картопля варена, буряк кормовий, цукровий, столовий, капуста, морква, топінамбур, гарбузи, кабачки, огірки, яблука, груші. Все повинно бути ретельно помите і подрібнене до розміру горіха.

Концентрати: суміш замоченого і пропареного зерна кукурудзи, гороху, ячменю, вівса, пшениці. Комбікорм розсипний і гранульований Макуха ріпакова і соняшникова, відходи хліба.

Гіллячковий корм: верба з жовтою корою (плакуча), осика, фруктові дерева. Гіллячковий корм цілорічно і особливо взимку є майже єдиним джерелом вітамінів

Зелена маса: до появи трави доцільно згодовувати пророщене зерно ячменю, а траву намагаюсь згодовувати щодня свіжою у вигляді різнотрав'я. Це — кульбаба, рогіз (нижня частина), аїр, м'ята, качани молодої кукурудзи, конюшина, листя топінамбура, морква.

Корми тваринного походження. Доцільно згодовувати дрібну рибу з розрахунку 1—2 штуки на голову (особливо в парувальний сезон), а також густу молочну кашу-запіканку з кукурудзи, ячменю, вівса.

Мінеральна підгодівля: по 0,2 г на голову за добу солі (з урахуванням тієї, що є в комбікормі) і кальційфосфату кормового. Для змочування овочів і зерна застосовую соляний розчин.

Вітаміни поголів'я одержує у вигляді тетравіту з розрахунку 1 крапля (на шматочок хліба) на кілограм маси звірка на початок парувального сезону, з появою приплоду доза пропорціонально збільшується.

Подрібнені овочі і фрукти змочую соляним розчином і посипаю комбікормом та кальцій-фосфатом. Добовий раціон (своєрідний вінегрет) складається не менше як з 6—7 компонентів. Зерно і шматочки хліба кожній сім'ї задаю окремо. Тварин на початку парувального сезону годую раз на добу ввечері, з появою приплоду — двічі (вранці та ввечері). Ондатра — звірок нічний і більшу частку кормів задаю ввечері. Воду міняю тоді, коли роздаю корми.

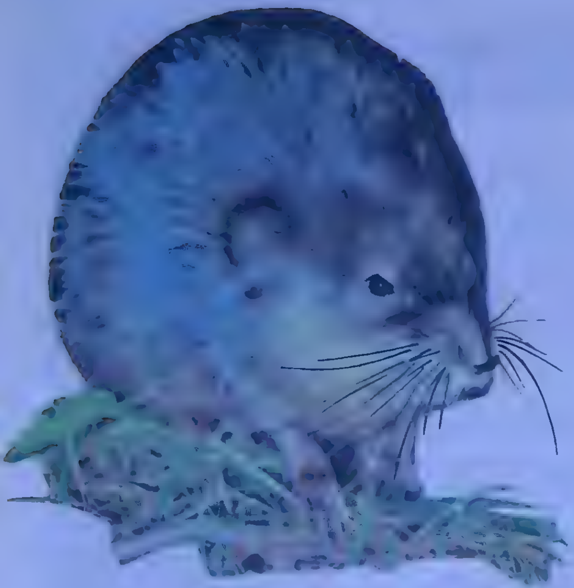
Успіх роботи з поголів'ям залежить від трьох факторів: якості племінного молодняка, умов утримання та годівлі. Племінний молодняк повинен бути великий, з блискучим волосяним покривом, добре вигодованим, з багатоплідних сімей. Перегодувати ондатр неможливо, оскільки зайвий корм вони відкладають в запас, який повинен бути постійно. До елітних належать молоді самці масою 1200 г, самки — 1000 г. В мене один з молодих самців на початку березня важив 1750 г, а старі до 2 кг. Щороку для освіжіння крові закупляю в різних місцях молодняк, обмінююсь поголів'ям диких особин.

Які умови, така й кількість та якість приплоду. Стримує відтворення недостача площі. Як будете годувати — стільки й молодняка даватиме самка. Годівлю слід провадити з надлишком (авансом) цілорічно. Якість та кількість кормів впливає на кількість і масу новонароджених, якість шкурки і головне — кількість приплоду від молодих самок на наступний рік. Погано вигодуваний молодняк взагалі може не дати приплоду на наступний рік. Якщо неможливо створити зазначені умови, доцільно вирощувати ондатр в двоповерхових клітках розміром 1,75×1,15×1 м. Підлога першого і другого поверху — хвилястий шифер стандартного розміру (1,75×1,15) з нахилом до дверей з металу розміром 1×0,7 м, з вмонтованою сіткою розміром 50×50 см. Решта матеріалу — це метал, шифер, дерево оббите сіткою.

На першому поверсі вода, корм і кілька ящиків. Дуже добре вмонтувати в дно першого поверху посудомийну раковину і вивести за межі клітки гумовий шланг для спуску води, що закривається пробкою. Другий поверх — це родильне відділення, який відкривається надто рідко. В такій клітці передбачливо встановити люк і з появою другого виводка добавити площу.

В. П. АНДРОЩУК,

281501, Хмельницька обл., м. Красилів-1, с. Щиборівка, вул. Кірова, 3

Ондатра у дворі

Цього невибагливого звірка легко розводити: він пристосовується до різних умов. Живиться ондатра водяною, болотяною, а також городньою рослинністю.

Детальну консультацію щодо утримання ондатри можна одержати на заготівельних пунктах споживчої кооперації.

Там же в необмеженій кількості приймають шкурки ондатри.

Схема вольєри з ямою в розрізі (см): 1 — цегла; 2 — дерев'яний щит; 3 — гніздові ящики; 4 — трапик; 5 — тирса; 6 — щит, підбитий металом; 7 — шифер.

Примітка. Родильний блок знаходиться під приміщенням (теплиця, хлів...).

На пасіці

На основі продуктів бджільництва

Цілющі властивості ліків з продуктів бджільництва давно відомі. Та їх, як правило, не вистачає. Цього року в республіці створено дослідне мале підприємство (МП) по виробництву медичних препаратів на основі продуктів бджільництва.

Засновниками його є Українське науково-виробниче об'єднання «Укрмедпром», Київське виробниче хіміко-фармацевтичне об'єднання «Дарниця», виробничо-наукова фірма по бджільництву «Укрбджолопром», головне аптечне управління Міністерства охорони здоров'я УРСР.

Малому підприємству передані в оренду виробничі та складські приміщення, обладнання, матеріально-технічні ресурси. Основне завдання МП — якомога повніше використати місцеві продукти бджільництва від усіх категорій господарств, у тому числі і особистих. З цією метою за 1 кг прополісу виплачується 130 крб., маточного молочка — 1500 крб. Здана продукція отоварюється цукром.

Продукти підприємства продаватимуться в спеціалізованих магазинах.

Корми зимового запасу

У вересні бджолосім'ї ще заготовляють корм, тому згодовувати в цей час цукровий сироп слід лише на ніч, оглянувши бджіл вранці або надвечір. Слабим сім'ям (відводкам) багато давати сиропу не слід, бо, перетворюючи його на мед, бджоли виснажуються і можуть взимку загинути. Сім'я середньої сили без шкоди для себе здатна переробити на мед 5—6 кг цукру.

Щоб сім'я запасала корм там, де збиратиметься на зиму в клуб (проти льотка), ставлять три світло-коричневі стільники і в той же день дають 3 л сиропу. Матка не відкладатиме яйця в ці ж стільники, якщо сироп давати кілька разів і стільники заповняться медом.

Можна поставити три стільники з медом, зібраним бджолами з весняних і ранньолітніх медоносів. Це найкращий корм для зимівлі сімей. В гнізді залишають лише ті рамки, які обсідають бджоли. Вільні (маломедові) рамки видаляють з гнізда і використовують весною.

Сім'ї з молодими матками червлять довше, тому вирощування розплоду з другої половини вересня йде за рахунок кормів зимового запасу. Крім того, молоді бджоли можуть не облетітися. Коли ж осінь тривала і тепла, слід більше приділяти увагу кількості меду. На початку вересня його може бути на сім'ю 10—15 кг, а жовтня — 2—3 кг. Це нерідко спостерігається в сім'ях з молодими матками, коли осінь тепла.

Розплід у жовтні

Малоактивний стан бджолосімей у жовтні зумовлений зниженням температури повітря. Бджоли перестають літати і охороняти льотки, скупчуються на стільниках, де ще є або недавно був розплід.

У слабих сім'ях і відводках скорочують льотки, щоб запобігти проникненню бджіл з інших вуликів та ос.

Стільники з незначною кількістю меду, з яких щойно вийшов розплід, видаляють, залишаючи на зиму рамки, де не менше 2 кг меду.

Щоб у вулик не проникли миші, на льотках ставлять загратки зубцями до низу, або замінюють їх на решітки, через які проникають лише бджоли. Краще робити це, коли бджоли і оси вже не літають.

В погожу днину пасічники остаточно складають гнізда на зиму, залишаючи стільників стільки, скільки обсідають бджоли. Проти варроатозу бджіл обробляють у термокамері після виходу останнього розплоду.

Переглядаючи і сортуючи стільники, що залишились після складання гнізд на зиму, пасічники частину з них (вибракувані) перетоплюють на віск, а придатніші (світлі) зберігають у порожніх вуликах чи сховищі. Щоб стільники не уражувались восковою міллю, личинки якої поселяються переважно на старих стільниках, їх обробляють протягом доби сірчаним газом з розрахунку 50 г на кубометр ящика з стільниками, або парами 80%-ної концентрованої оцтової кислоти в дозі 200 г на кубометр протягом трьох діб. Обробку повторюють через 10 днів. Стільники можна обробляти 3%-ним розчином хлораміну, після чого ставлять на 2—3 год в закритий ящик, а потім 10—15 год провітрюють.

В. Г. ПЕТРУША

Наш календар

Настає стійловий сезон

Найвищі надої від тварин одержують на траві. Відгодівля бичків, баранців, цапків на зеленій масі з добавкою концентратів дешевша, ніж на інших раціонах. Зелений корм підтримує здоров'я і прирости свиней і птиці. Але зеленої трави вже мало, подовжити літню годівлю можуть відходи городу, саду. Є ще гичка коренеплодів, стебла і листя квітів, браковані плоди яблунь та груш. В деяких місцях кози ласують вичавками яблук після одержання соку.

Оскільки в жовтні завершується вирощування та відгодівля тварин, для одержання високоякісної продукції слід вміло добирати корми. Кукурудза, овес, картопля, брага, жом, картопляна м'язга дають нещільне рихле м'ясо, а горох, ячмінь, буряки — навпаки: м'ясо і сало високої якості. Але це не означає, що від перших кормів слід зовсім відмовитись. Просто їх краще використовувати на початку, а корми другої групи в кінці відгодівлі.

Щоб тварини краще поїдали корми, останні слід замінювати або раз на тиждень провадити розвантажувальні дні. Урізноманітнити раціон можна підготовкою кормів та ароматичними добавками — кмином, укропом тощо.

Якщо корова повинна отелитися в січні, то вона менше дає молока вже в жовтні. За два місяці до отелення доїння взагалі припиняють, щоб тварина відпочила і більше енергії корму йшло на ріст і розвиток плода. Запускають корову поступово. Спочатку зменшують норму концентрованих кормів, а соковиті в останні дні виключають зовсім. Якщо доїли тричі на добу, переходять на дворазове доїння, якщо ж двічі — на одноразове.

Кози і вівці повинні мати повноцінний раціон, оскільки парувальний сезон продовжується. Плідникам до сіна або зеленого корму бажано додавати суміш концентратів: вівса, подрібненого ячменю, гороху. В господарствах, де невистачає сіна, збирають і підсушують на горищі опале листя дерев. Там, де провадили осіннє стриження овець, промивають і просушують вовну. Відмінно оброблена вовна добре зберігається до прядіння. Немита або погано просушена злежується, гріється, втрачає якість.

Кролі продовжують линяти, покриваються пружним ворсом, а шкурка є кращою. Забивати тварин в цей час не слід, бо волосяний покрив формується пізніше. Оскільки під час линьки кроликам холодно (особливо в клітках просто неба), їх краще підгодовують, а клітки накривають брезентом чи плівкою від вітру та дощу.

Рецепти наших читачів

Квашу капусту у банці

Зараз настав час квасити капусту. Господарки це роблять по-різному. Я хочу запропонувати ось такий рецепт.

Шинкую капусту, нарізаю моркву. Все це щільно укладаю в трилітрову банку, додаючи горошини перцю і кілька лаврових листочків.

Готую розсіл. На одну банку достатньо взяти один літр води. Доводжу до кипіння. Потім додаю столову ложку з верхом солі і столову ложку цукру. Розсіл охолоджую і заливаю капусту. Двадцять чотири години банка з капустою стоїть у теплому приміщенні, а потім тримаю її в холодильнику.

В. П. ГУЛА

Майже натуральна ікра

Понад 25 років користуюся рецептом виготовлення ікри, яка за своїми смаковими якостями не поступається ікрі минтая. Вона дуже подобається моїм рідним, родичам, гостям, тому й готую цю ікру дуже часто. Тим паче, що продукти, з яких її готують, є в кожному домі, а сам процес виготовлення досить простий. Потрібно взяти 0,5 кг оселедця чи іншої солоної риби, по склянці томатного соку, олії, манної крупи, 4 середніх цибулини. Змішати сік з олією і закип'ятити. У киплячу суміш тонкою цівкою всипати манну крупу. Увесь час помішуючи, поварити на слабкому вогні 3—5 хв. Зняти і поставити, щоб охололо. А тим часом зайнятися оселедцями. Почистити їх, зняти шкурку, відділити м'ясо від кісток і пропустити через м'ясорубку. Цибулю також почистити і змолоти. Одержаний фарш старанно перемішати з охолодженою сумішшю з соку, олії й манки. Ікра готова. Їжте на здоров'я.

Л. ФЕДОСЄЄВА,
Чернігівська обл., м. Ніжин

Не викидайте зелених помідорів!

Дуже часто на городі залишаються зелені помідори. Не поспішайте їх викидати! З них можна приготувати смачну страву.

Отже, рецепт зелених помідорів.

На трилітрову банку 5—6 зубців часнику середньої величини, 1—2 цибулини середньої величини, жменя кропу, 2 зелених листки хрону, 10—12 листочків смородини і стільки ж вишні і головний компонент — корінь хрону (приблизно 100 г), нарізаний на тоненькі смужки.

Помідори і прянощі кладу в банку, заливаю підсоленою водою (на півлітра холодної води столова ложка солі) і накриваю поліетиленовою кришкою. На Новий рік помідори мають смак і запах молоденьких огірків, приємний смак і запах також має і розсіл!

А. І. ГЛУХЕНЬКИЙ

На полум'ї свічки

Як і часник, добре зберігається цибуля, якщо її корінці припекти на полум'ї свічки. На полум'ї газу просмалювати недоцільно. Зберігати потрібно в сухому приміщенні, щоб не заплісняві́ла.

Так, як моркву і петрушку, можна сушити і хрін, але його потім треба розтовкти в ступці на порошок і при потребі розмочувати теплою водою на кашку.

А ось з буряком не можу ніяк впоратися. Колись моя мати чистила його, розрізала на чвертки і в трилітрових банках чимось заливала — робила «буряковий квас», але чи це була вода, чи маринад який, я не розпитала, а тепер уже пізно, бо матері вже немає на світі.

Може, хто із старших людей пам'ятає цей рецепт зберігання буряків на борщ і поділиться з нами?

О. ГОНЧАРУК,
Тернопільська обл.

Заготовки з помідорів

Напевно кожному господарю присадибної ділянки хочеться якомога довше мати свіжі помідори. Але як би ми не старалися, тривале зберігання їх неможливе. Тому я намагаюсь робити такі заготівлі, які, якщо не за зовнішнім виглядом, то за смаковими якостями протягом тривалого часу, відповідають свіжим помідорам. Бо давно помітив: чим довше вживаю свіжі овочі, а також свої заготовки з них, тим довше почуваю себе бадьоро, не болять суглоби.

Почав вирощувати на своїй ділянці помідори і збираю їх щорічно понад 200 кг. Оскільки таку кількість овочів свіжими моя сім'я спожити не може, роблю з них різні заготовки.

Томатний сік

Червоні стиглі помідори мию, пропускаю через м'ясорубку, а сік виливаю в емальовану каструлю, доводжу до кипіння і проціджую через сито або друшляк. Зерна і частинки плівки, що залишилися з помідорів, викидаю. Сік знову ставлю на плиту і кип'ячу 10—15 хв, доти не зникне піна. На 1 літр соку додаю 20 г солі і мелений чорний перець за смаком. Потім сік розливаю в промиті і обшпарені окропом скляні банки і закручую кришками, не стерилізуючи.

Помідори у власному соку

Помиті стиглі невеликі помідори витираю насухо і складаю у підготовлені сухі скляні банки. Заливаю їх, як в попередньому випадку, гарячим томатним соком. Лише солі і перцю даю трохи більше. Банки накриваю кришками і стерилізую: банки 0,5 л — 3—5 хв., 1 — 5—8, 2 — 8—10, 3 — 10—15.

Заготовлені таким чином помідори виходять, як свіжі, що особливо цінно взимку і ранньою весною

Помідори консервовані

У кожного, напевно, є свій спосіб консервування помідорів. Але одна біда — багато часу йде на стерилізацію. Пропоную випробуваний мною спосіб консервування без стерилізації.

У підготовлені банки складаю помідори, зверху кладу гілочку кропу, дві гілочки селери, два лаврових листки, кілька горошин пахучого перцю, 60 г оцту, 100 г цукру, 60 г солі. Заливаю банки до самої кришки гарячим окропом і прикриваю кришкою. Коли банка трохи охолоне, зливаю воду, знову кип'ячу її, заливаю в банку і негайно закручую. Заготовлений продукт за смаковими якостями не поступається стерилізованому і довго зберігається.

Аджика

4 кг помідорів, 2 кг червоного болгарського перцю, 400 г очищеного ярого часнику, 20 стручків гіркого червоного перцю, один корінь хрону, 50 г зелені селери, по 50 г зелені кропу і петрушки.

Все це добре мию і пропускаю через м'ясорубку. Виливаю в широку емальовану миску, солю за смаком (близько 20 г на 1 л), перемішую і накриваю марлею. Одержану суміш ставлю відстоюватися на 15 діб, щодня перемішуючи дерев'яною ложкою.

Потім розливаю аджику в скляні банки і накриваю їх пластмасовими кришками або пергаментним папером. Приготовлена таким чином аджика не стерилізована і зберігається до нового врожаю.

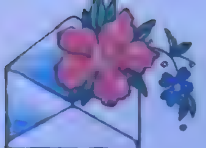
Якщо захочете слабшу аджику, то заготовлену використовуйте, як концентрат, додаючи до неї томатний сік.

Зберігання солоних помідорів

У кожного, напевно, свій спосіб і смак соління помідорів. Але справа в тому, що солоні помідори погано зберігаються, заготовка зверху покривається пліснявою. Пропоную перевірений мною дуже простий спосіб зберігання солоних помідорів.

Після того, як помідори добре вкиснуть, розкладаю їх без спецій в 3-х літрові скляні банки і заливаю проціадженим розсолом, в якому вони квасились. Звичайні пластмасові кришки згинаю і вставляю всередину банок. Таким чином кришка не дає можливості помідорам піднятися на поверхню, а значить і запобігає утворенню плісняви.

Ю. Д. ЧМИР

Служба взаємодопомоги

Лійка з пляшки

Прочитав листа П. С. Курила, що був опублікований у другому номері журналу під заголовком «Побережімо природу» і вирішив запропонувати увазі читачів свою рацпропозицію. Сподіваюся, що вона стане у нагоді усім вам. А суть її ось у чому. Мова йде про різного роду посуд з пластмаси з-під різноманітних хімічних речовин. Є він у кожній садибі, валяється на смітниках і асфальті, плаває в річках та озерах... Уся справа в тому, що цей посуд не гниє, не розкладається, нічого його не бере.

Задумався я над тим, як його використати з користю, до чого приладнати. І ось один із варіантів використання — виготовлення лійки. Операція ця настільки проста, що не вимагає ніяких пояснюючих рисунків чи креслень. Беремо пластмасову пляшку, обрізаємо дно, і лійка готова. Якщо потрібна лійка з фільтром, то по діаметру горловини пляшки вирізають із сітки з потрібним розміром вічок кружечок. Зрізають денце корка. Кладуть на горловину пляшки вирізану сітку і закручують кришкою без дна.

Використовувати такі лійки можна для переливання будь-яких рідин (за винятком харчових продуктів).

Д. М. Прядко,
Хмельницька обл., м. Полонне, вул. Леніна, 102, кв. 5

Допоможіть столяру

Передплатив ваш журнал вперше. Мені сказали, що в ньому можна знайти дуже багато цікавого. І справді, журнал відмінний. Проте я як столяр хотів би бачити в ньому описи, креслення столярних виробів, а саме: шаф для посуду, буфетів, сервантів, стінок тощо. Розумію, що виконати моє прохання при такому мізерному обсязі журналу малоймовірно, а тому хотілося б аби в журналі надрукували хоча б кілька адрес, за якими можна було б придбати літературу, в якій є такі описи й креслення.

І. І. Штефан,
Харківська обл., Краснокутський р-н, Шелестівська с/р, ст. Коломак, с. Нагальна

ВІД РЕДАКЦІЇ. *Справді, за браком місця у журналі ми не так часто, як хотілося б, даємо описи та креслення меблів, інших виробів, з дерева. Тому звертаємося з проханням до читачів. Сподіваємося, що серед них знайдеться чимало таких людей, які власними руками і за власними проектами виготовляють подібні речі. Думаємо, що вони із задоволенням поділяться із своїм колегою їхніми описами та кресленнями, допоможуть досвідом і порадами*

Живу в новому будинку, де стелі підбиті плитою ДВП і обклеєні шпалерами. Опалення газове. Плити пересохли і шпалери тріснули вздовж швів. Може, хтось знає, як заробити шви, поділиться досвідом.

Н. П. Кожерко,
322011, Дніпропетровська обл., Новомосковський р-н, с. Орловщина, вул. Кірова, 54-А

У № 3 «ДСГ» за 1990 р. прочитав інформацію про будову кротоловки Спробував зробити сам за наведеним кресленням, але не вдалося виготовити курок. Написав І. М. Пивоварову, та виявилось, що він кротоловок не робить і дати докладніше креслення не може. Тому звертаюсь до умільців, які виготовляють і користуються кротоловками: розкажіть через журнал, як їх робити.

О. Ф. Которець,
339026, Донецька обл., м. Макіївка, мікрорайон Зелений, буд. 2, кв. 23

Кілька років маю біду з невідомою мені хворобою троянд: на листочках виступають білі плями, листки деформуються, а згодом зовсім обсипаються. Буду вдячний, якщо хтось допоможе порадою.

В. М. Лопут,
295400, Закарпатська обл., Мукачівський р-н, с. Лохове, вул. Чкалова, 23

У нас на присадибній ділянці дуже багато дротяника, який дуже шкодить картоплі. Порадьте, як з ним боротись

І. Г Лебеденко,
315120, Полтавська обл., смт. Опішня, вул. Червоногвардійська, 42

Будьмо знайомі

Мені 43-ій рік, два роки як розведений. Матеріально забезпечений. Маю двокімнатну квартиру і дачу. Нудьгувати ніколи, але хочеться сімейного затишку, вірного друга, добру ласкаву жінку, що полюбляє квіти, віком до 40 років. Виглядаю молодо, спортивно. Одна вада — малий зріст, 156 см. Працюю на заводі приладником, природолюб, садівник-аматор.

В. Рисей

Бабуся навчала

Близько п'ятнадцяти років займаюся вивченням лікарських рослин. Ще в дитинстві бабуся прищеплювала нам, онукам, любов до природи. І навчала, як збирати, сушити і особливо використовувати лікарські рослини при різних хворобах. У багатьох людей такі хвороби, що їх взагалі важко вилікувати, а під ногами безліч лікарських рослин, які можуть допомогти. Але про це не всі знають.

Хочу наголосити на такій лікарській рослині, як пижмо. В народі його називають дикою горобинкою, райцвітом, рай-зіллям. Це багаторічна рослина заввишки до півтора метра з темно-зеленими листками квітує з початку червня аж до глибокої осені, росте пижмо по краях доріг, на кладовищах, в ровах У народній медицині пижмо використовують при лікуванні ревматизму, захворюваннях печінки, головних болях, подагрі, кишкових хворобах. Напар з квіток пижма або порошок з розтертих плодів вважаються глистогінним засобом, а також як засіб, що знижує температуру, потогінний, при проносах, метеоризмі та ін. Особисто перевірила цілющі властивості цієї рослини.

Н. В. Повальна,
Вінницька обл., м. Бар, вул. Червоноармійська, 54, кв. 2

Щоб не було плям

Швидко лине час. Ось і закінчується літо. Скоро похолодає. Почнеться опалювальний сезон. А поки що, особливо по селах, у розпалі профілактичні ремонти опалення. Добре, якщо в кого воно водяне. А як пічне? Тут ніяк не обійтися, щоб не перекладати грубу. А оскільки цегла у нас, як, до речі, й усе інше, страшенний дефіцит, то під час перекладання доводиться використовувати стару. Причому не один та й не два рази. Тож, як не мудруй, а багато цеглин доводиться класти зовні не лицьовою, а внутрішньою (із сажею) стороною. Спочатку воно ніби й нічого. Та через деякий час сажа починає «вилазити» крізь штукатурку й побілку зовні, утворюючи брудні плями іноді значних розмірів, що, звичайно, не дуже прикрашає інтер'єр кімнати чи кухні. Бідні господарі не знають, як зарадити лихові. Що не роблять, а плями «вилазять» знову і знову. А вивести їх не так уже й важко. Потрібно придбати у господарчому магазині мідний купорос. Розчинити його у воді з розрахунку 10—20 г на літр води, залежно від «жирності» плями. Варто змастити пляму цим розчином, звичайною щіткою для побілки, як вона зникне назавжди. Бувають випадки, коли з дуже «жирною» плямою купорос за один раз справитись не в силах. У такому разі помастіть її ще раз.

О. М. Брущинський,
Черкаська обл., м. Сміла, пров Федорова, 15, кв. 3

Пропоную...

...насіння цибулі Ялтинська (салатний, солодкий сорт), редиски Зоря (ранній, швидкостиглий сорт), айстри Китайської (високодекоративний для зрізання сорт); цибулини тюльпанів Бургунді Лейс (бахромчастий сорт), Аристократ, Розі Цінгс, Халькро, Рінаун класу прості пізні та ін.

Л. Л. Лук'янова,
334094, Кримська обл., Сімферопольський р-н, с. Костянтинівка, вул. Врожайна, 2—9

...садивний матеріал айстр зарубіжної селекції продуктивністю понад 10 квітів з рослини, діаметром більше 13 см. Набір з чотирьох сортів по 70 насінин в кожному. Вартість набору 7 крб. без вартості пересилки. Колекції жоржин 80 сортів, ломиносів чеської селекції, півників 26 сортів, нарцисів. Рідкісні лікарські рослини, кращі сорти полуниць і суниць. Не реалізовані замовлення переносяться на наступний рік у порядку надходження.

В. В. Левковський
266000, м. Ровно, вул. Набережна, 14/3

...садивний матеріал кормового амаранту, судан трави, картоплі Синеглазки, ранніх тюльпанів та ін.

256600, Київська обл., м. Тараща,
аб/скринька 5

...насіння помідорів кращих аматорських сортів (ліаноподібних, гігантських, ранньостиглих), огірків, кабачків Цуккіні, солодкого перцю, безвусої суниці. Щоб отримати каталог, вкладіть конверт з вашою адресою.

Г. Л. Саєнко,
245520, Сумська обл., м. Охтирка,
аб/скринька 80

...насіння гладіолусів вітчизняної та зарубіжної селекції (100 сортів), тюльпанів (40 сортів).

Р. Д. Якименко,
341049, Донецька обл., м. Маріуполь, вул. Артема, 130-а, кв. 40

...насіння 100 сортів гладіолусів вітчизняної і зарубіжної селекції.

І. І. Трубач,
Львівська обл., Дрогобицький р-н
с. Михайлевичі, вул. Нова, 4

...насіння 50 сортів помідорів вітчизняної і зарубіжної селекції (Мінібелл, Фотон, Гібриди Тарасенка, Кардинал, Цифомандра, Томат-дерево, Аполлон та ін.), кімнатних і ґрунтових огірків, великоплідного солодкого перцю, кабачків Цуккіні, фізаліса, лагенарії, саджанці айви тощо. До листа вкладати конверт з адресою.

В. К. Мерцалов,
332700, Запорізька обл., м. Оріхів,
вул. Р. Люксембург, 43, кв. 87

Інформаційна служба «ДСГ» «ІНІЦІАТИВА» приймає попередні заявки на 1991 рік на садивний матеріал:

Окулянти кісточкових і зерняткових.

Зерняткові — на вегетативній підщепі. Орієнтовна кількість — 100 тис. штук.

Окулянти троянд селекції ФРН — близько 15 тис. штук.

Елітних рідкісних сортів тюльпанів, фостерівської групи зарубіжних селекцій:

Люстіге Вітве — двоколірний, малиновий з білою, різко вираженою окантовкою. Бутон великий, на сонці не розкривається. Стебло заввишки 60—70 см, деревоподібне, міцне. Цвітуть до трьох тижнів. Зрізані стоять у воді до 10 діб. Сорт чистий.

Для реалізації пропонуються цибулини 1—2-го розбору (екстра) і вагова дітка. Ціна 60 крб. за 1 кг.

Апельдорн Еліте — двоколірний, жовто-оранжевий з переходом на середині пелюстки в яскраво-оранжеву смугу. Висота стебла 60—70 см. Середні строки цвітіння. Бутон не розкривається. Ціна 60 крб. за 1 кг. Сорт чистий.

Колекційних елітних:

Бургунді Лейс — група бахромчастих. Корзинка яскраво-малинова. Бахрома сріблясто. Пізні строки цвітіння. Бутон не розкривається. Стебло міцне, висотою до 80 см.

Ред Шейн — лілієквітковий. Малиново-бордовий. Строки цвітіння середні.

Моуст Майлз — лілієквітковий. Темно-вишневого, білого та лимонного кольору.
Ціна 100 крб. за 1 кг.
Усі сорти цвітуть протягом місяця.

Чорної смородини сортів: Лесковиця, Білоруська солодка, Мінай Шмирьова.

Обліпихи сортів: Чуйська, Вітамінна, Гігант, Маслична, Дар Катуні, Золотий початок.

Суниці елітних сортів:

Теміра — високоврожайна, пізньостигла, Стійка до захворювань. Лежкість — 3—4 доби. Відмінні смакові якості. Особливість — за рахунок могутнього стебла ягода не лягає на землю.

Ред Гонтлет — високоврожайна, пізньостигла, стійка до захворювань та гнилей.

На весь садивний матеріал є карантинні сертифікати та сортові свідоцтва. За бажанням провадитиметься фумігація.

Колгоспи, радгоспи, садові товариства, які бажають придбати значну кількість садивного матеріалу, можуть це зробити за договірними оптовими цінами.

Із заявками та за нарядами на придбання садивного матеріалу звертатися за адресою: 252054, Київ, вул. Павлівська, 11-г, Інформаційна служба «ДСГ» «ІНІЦІАТИВА».

Дім сад город

9

1990

У номері:

«Дом, сад, огород» (на украинском языке).

Ежемесячное приложение к журналу Государственного агропромышленного комитета Украинской ССР **«Сельские горизонты»**

№ 9, сентябрь, 1990 г
Издается с 1989 г
Киев, издательство «Урожай»
Адрес редакции 252054, Киев-54, ул. Павловская, 11-г,
тел. 216-05-40
Ордена Ленина комбинат печати издательства «Радянська Україна»
252047, Киев-47, проспект Победы, 50.

Здано до набору 17.07.90. Підписано до друку 22.08.90
Формат 60Х90' / 8. Папір офсетний № 1, Офсетний друк. 2,5 умовн. друк. арк. 12 умовн. фарб.-відб. 3,6 обл.-вид. арк. Тираж 300 300 прим. Зам. 0145
Ціна 40 к.

Адреса редакції 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г
тел. 216-05-40
Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Текст набрано з застосуванням вітчизняного фотонабірного комплексу «Каскад»

Пропоную...

...на продаж та обмін садивний матеріал малини Кумберленд, винограду 30 сортів, картоплі Адретта, Заграво.

Г. О. Гудзь,
387470, Вінницька обл., Лановецький р-н, с. Турбів, вул. Пролетарська, 5, кв. 2

...садивний матеріал льону багаторічного, півників.

К. О. Сотник,
255442, Київська обл., м. Ржищів, вул. Гагаріна, 34.

...всім, хто хоче зайнятися розведенням ондатр в індивідуальних і колективних господарствах різних зон країни, пропонуємо придбати «Практические рекомендации по разведению ондатры».

У брошурі висвітлено ефективні та оригінальні технології годівлі, догляду і утримання поголів'я з детальними кресленнями та описом кліток, пристроїв, інвентаря сконструйованого автором, що значно полегшує догляд за звірками.
Обсяг видання 60 стор., ціна — 6 крб. (післяплатою).

Замовлення надсилайте на адресу: ***281501, Хмельницька обл., м. Красилів-1, а/с № 1.***

Хочу придбати

...романівських овець.

А. Г. Шевчук,
256570, Київська обл., Тетіївський р-н, с. Теліженці, вул. Зарічна, 13

...яйця курей брама, кохінхін.

В. Чипелюк,
266024, м. Ровно, вул. 50 років СРСР, 22, кв. 88

...прищепу груші Анжуйська красуня, полуниці Машенька, Золушка.

В. М. Передерій,
330077, м. Запоріжжя, вул. Стратосферна, 22

...саджанці жовтої і червоної черешні.

Надія Буряк, учениця 5 класу,
255434, Київська обл., Кагарлицький р-н, с. Слобода

...малину Кумберленд, обліпиху неколючу гібридну.

В. О. Лебедев,
255400, Київська обл., м. Обухів, вул. Буканова, 4.

...садивний матеріал томатного дерева, сортової ожини, цифомандри, півників, жимолості (Десертна, Дзвіночок, Лілієподібна, Надія, Ленінградський велетень), кизилу, унабі.

Л. Д. Назаренко,
312320, Харківська обл., м. Богодухів, вул. Загорулька, 25, станція Юний натураліст

Жовтень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

У саду

Закінчують збирання врожаю пізніх сортів яблук і груш, айви, слив.

На початку жовтня підсаджують саджанці плодових та ягідних культур. Продовжують обробіток грунту з внесенням органічних та мінеральних добрив під деревами пізніх зимових сортів (після зняття урожаю). Грунт перекопують лопатами, їх не можна сильно заглиблювати, щоб не пошкодити корені.

Після листопаду приступають до обрізування смородини і агрусу. Зрізані гілки подрібнюють і потім використовують для влаштування дренажу.

Якщо на ділянці вирощують плодові дерева на карликових підщепах, грунт під кроною мульчують торфом, тирсою або перегноєм шаром 5—10 см. Якщо цього не зробити, то коренева система внаслідок низької морозостійкості та поверхневого розміщення може підмерзнути, коли настануть ранні сильні морози, особливо якщо немає сніжного покриву.

У незимостійких сортів малини пагони пригинають до землі і зв'язують один з одним на висоті 30—40 см від поверхні грунту. Зимостійкі сорти пригинають на зиму. Пагони підв'язують до шпалери, щоб навесні їх не поламало снігом, який розтаватиме. Якщо на ділянці взимку накопичується багато снігу, то, щоб він навесні не поламав гілок у смородини, їх обережно зв'язують у пучок.

Друга половина жовтня — кращий час для садіння ягідних культур. Посаджені рослини незалежно від погоди поливають з розрахунку піввідра на кущ. Грунт навколо рослин після поливу мульчують торфом або перегноєм.

Штамби дерев очищають від старої кори, знищують при цьому зимуючих гусениць плодожерки, жуків яблуневого квіткоїда та інших шкідників. Після очищення штамби і основу товстих гілок білять вапном з додаванням липких речовин (глини, клейстеру). Всі ці роботи зручніше виконати до перекопування грунту.

У цьому місяці штамби молодих дерев можна обгорнути старими капроновими панчохами, полином, лапником або іншими матеріалами, які оберігатимуть їх від пошкодження мишами. Обв'язку з руберойду бажано побілити з сонячного боку.

Заготовляють живці плодових культур для весняного щеплення. Зберігати їх можна в саду під снігом або в холодному погребі, захистивши від пошкодження гризунами.

На городі

Закінчують збирання картоплі, коренеплодів, скорцонери, хрону, пізньої білоголової, червоноголової капусти. У погожу днину їх просушують на сонці і закладають на зберігання.

Перед настанням стійких приморозків висівають (під зиму) моркву, петрушку, кріп, пастернак, салат, шпинат. Висаджують острогін, ревінь, щавель та інші культури діленням кущів зі старих насаджень.

У жовтні під оранку на зяб або під час перекопування грунту вносять гній, компости та інші місцеві, а також мінеральні добрива.

Цибулю-вибірку висаджують, як правило, напівмостовим способом (6—9 кг на квадратний метр). Висаджені цибулинки присипають шаром землі, торфу, перегною товщиною 2—3 см, а коли настають морози, шар торфу або перегною доводять до 6—7 см.

Рослинні рештки (тільки із здорових рослин) збирають з ділянок і закладають у компостні бурти, а хворі — спалюють або закопують глибоко в землю.

У теплицях і парниках, не зайнятих у весняній сівозміні, потрібно закінчити дезинфекцію грунту, а також самих теплиць і парників.

Жовтень — останній сприятливий місяць для підвезення свіжої землі і приготування грунтових сумішей, які знадобляться взимку в теплицях для вирощування овочів та розсади на наступний рік.

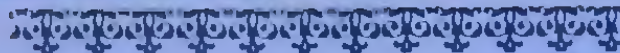
Свіжу дернову компостну і перегнійну землю для використання в теплицях і парниках з підогрівом рекомендується просіяти через грохот. Поживні суміші готують різні для різних культур. Для огірків дернову землю змішують з перегнійною у рівних частинах (якщо дернової землі немає, її можна замінити компостною). На відро суміші додають склянку пічного попелу. Для розсади ранньої білокачанної і цвітної капусти, помідорів, перцю, баклажанів, селери, салату, цибулі готують суміш з дернової або компостної землі, перегною й піску (1:2:1). На відро суміші додають склянку вапна-пушонки і дві склянки попелу. Розсада помідорів добре вдається на грунті з суміші рівних частин перегною і торфу.

У парниках на початку жовтня закінчують дозарювання помідорів. У ці ж строки остаточно збирають рослини високорослих сортів помідорів, раніше відв'язаних від кілків, укладених у парнику, вкритому рамами. Цвітну капусту дорощують у парнику до початку листопада залежно від стану головок.

Закінчують збирання редису та інших зеленних культур вересневої сівби. Потім парники очищають, а в разі необхідності дезинфікують.

Індекс 7414

КРИМСЬКА
дослідна станція
садівництва
з 15 листопада по 30 грудня
р е а л і з у є
через свій магазин
саджанці:

ЯБЛУНЯ

Літні сорти: Мелба, Алі паруси.
Осінні сорти: Кандиль синап, Салгірське.
Зимові сорти: Голден делішес, Банан, Ренет шампанський, Аврора Кримська, Спартак, Таврія, Айдаред, Ренет Симиренка, Глостер, Кримське зимове.

ГРУША

Літні сорти: Вільямс, Старкрімсон, Бере Жіффар, Улюблена Клаппа, Вільямс червоний, Бере прекос Мореттіні.
Осінні сорти: Скарб, Бере Боск, Таврійська, Гранд Чемпіон.
Зимові сорти: Васа, Золотиста, Бере Арданпон, Генерал Мклерк, Кюре, Листопадова, Десертна, Ізюминка Криму, Деканка зимова, Вітчизняна.

СЛИВА

Ренклод Альтана, Ганна Шпет, Степлей, Угорка ажанська, Угорка італійська, Угорка ювілейна, Суперниця.

АЛИЧА

Десертна, Комета, Рясна, Рубінова.

ВИШНЯ

Хейман, Чорнокорка, Шатенморель, Надьдюмолчі, Келерис 16, Ерді ботермо, Панді, Мелітопольська десертна, Подбєльська.

ЧЕРЕШНЯ

Великоплідна, Рання Касіні, Винка, Забава, Ізюмна, Бігарро Бурлат, Бігарро Аратовського, Мелітопольська чорна, Скороспілка, Загадка, Валерій Чкалов, Космічна.

ПЕРСИК

Ветеран, Лебедєв, Фаворіта Мореттіні, Редхавен, Соковитий, Остряковський білий, Коллінз, Золотий Ювілей, Пушистий ранній, Турист, Радянський, Старкінг делішес.

АБРИКОС

Аурел, Олімп, Червонощокий, Парнас, Альфа, Присадибний.

МАЛИНА

Новокитаївська, Новость Кузьміна.

СУНИЦЯ

Ред Гонтлет, Салгірська рання, Кримська рання, Кримчанка.

Ціна плодового саджанця залежить від категорії (репродукції) і дефіцитності сорту і становить 1,5—3 крб., малини — 3,5, суниці — 6 крб. за 100 штук розсади. Поштою (післяплатою) саджанці не висилаються.

Оскільки Крим — зона розповсюдження щитівки, то за його межі саджанці продаються з дозволу карантинної інспекції тієї області, куди завозиться садивний матеріал.

АДРЕСА: Кримська обл., Сімферопольський р-н, с. Маленьке.

